

ΣΥΝΘΗΚΗ
ΜΕΤΑΞΥ ΙΩΑΝΝΟΥ Η΄ ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ
ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΟΥΚΟΣ ΤΗΣ ΒΕΝΕΤΙΑΣ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ ΦΟΣΚΑΡΗ

Ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχεῖῳ Βενετίας, τμήματι Commemoriali (XIV φ. 29^α κ. ε.), σώζεται ἐπὶ περγαμητῆς ἑλληνιστὶ καὶ ἀπέναντι λατινιστὶ ἡ κάτωθι ἐκδιδομένη συνθήκη μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος τοῦ Βυζαντίου Ἰωάννου Η΄ Παλαιολόγου καὶ τοῦ δόγη τῆς Βενετίας Φραγκίσκου Φόσκαρη, ἐπιτροπευομένου ὑπὸ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαίλου (μπαϊούλου) τῆς Βενετίας Νταρδίου Μόρου. Φέρει δὲ ἡ συνθήκη αὕτη ὀπισθεν τὸ λατινικὸν σημεῖωμα *Treugue et compositiones cum Serenissimo domino Imperatore Constantinopolis.*

† Ἰωάννης ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος καὶ αἰεταύγουστος, Ἐπεὶ ὁ ἐπιφανὴς καὶ μεγαλοπρεπὴς κῦρ Φραντζέσκος | Φόσκαρις. θεοῦ χάριτι δούξ τῆς Βενετίας καὶ τὰ λοιπὰ. γράμμασι προσέταξε τῷ ἐξηρημένῳ εὐγενεῖ - - | καὶ φρονίμῳ ἀνδρὶ κυρῷ Ντάρδιῳ Μόρῳ. ἐντίμῳ καὶ περιφανεῖ μπαϊούλῳ ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ ἐν πάσῃ τῇ βασιλείᾳ - | τῆς Ῥωμανίας. ἔχοντι ἐντελῆ ἐξουσίαν καὶ ἄδειαν καὶ

Johannes in Christo deo fidelis imperator et moderator Romeorum Paleologus et semper augustus. Cum illustris et magnificus dominus Franciscus | Foscari dei gratia dux Venetiarum etc. litteris mandavit egregio nobili | et sapienti viro domino Dardio Mauro honorabili solemnibus baiulo in Constantinopoli totoque imperio | Romanie habenti plenam potestatem libertatem auctoritatem et mandatum

ὀρισμὸν τρακταίσαι καὶ ποιῆσαι
 καὶ βεβαιῶσαι - - | καὶ πληρῶ-
 σαι τρέβας καὶ συνθήκας τὰς
 κατωτέρω γραφησομένας μεταξὺ
 ὧ ἡμῶν τε καὶ τῆς ἡμετέρας βασι-
 λείας, καὶ τοῦ προειρημένου κῆρ-
 δουκὸς καὶ τοῦ κομμουνίου Βενε-
 τίας, καθὼς | διηλοῦται διὰ τινος
 γράμματος δουκικοῦ αὐτοῦ τοῦ
 10 ἐπιφανοῦς καὶ μεγαλοπρεποῦς κῆρ-
 δουκὸς καὶ τοῦ κομμουνίου Βε-
 νετίας κατωχρωμένου βούλλη
 καλιβδέγη, μετὰ σχοινίου κανα-
 βίου, δοθέντος ἐν τῷ δουκικῷ |
 15 πλάτῳ αὐτοῦ τοῦ κομμουνίου,
 ἔπει ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ σαρκώ-
 σεως, χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ τεσ-
 σαρακοστῷ ἕκτῳ Ἰνδικτιῶνος θ^{ης}
 ἡμέρα κς' τοῦ μηνὸς Ἰουλίου κατὰ
 20 τὸ ἔθος τῆς Βενετίας, δειχθέντος
 καὶ δοθέντος τῇ βασιλείᾳ μου, |
 ἡμεῖς Ἰωάννης ἐν Χριστῷ τῷ
 θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκρά-
 τωρ Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος
 25 δι' ἡμῶν καὶ τῆς βασιλείας ἡμῶν,
 ἔπει τῶν κληρονόμων καὶ δια-
 δόχων ἡμῶν - - | ὁμοίως δὲ καὶ
 ὁ εἰρημένος μπαϊουλος δικαίω καὶ
 ὀνόματι τοῦ προειρημένου καὶ
 30 ἐπιφανοῦς κυροῦ δουκὸς καὶ τοῦ
 κομμουνίου Βενετίας, ὑπὲρ εἰρή-
 νης καὶ ἀγάπης ἑκατέρωθεν | ὀ-
 φειλομένης τηρηθῆναι, καὶ φιλίας
 ἐπὶ τὸ κρεῖττον αὐξήθησομένης,
 35 ἐπικαλεσάμενοι τὸ ὄνομα τοῦ
 Χριστοῦ, συνέβημεν ἐπὶ τούτοις
 δηλονότι, ἵνα ἀπὸ τῆς παρουσίας
 ἡμέρας τῆς τῆς ια^{ης} Ἰνδικτιῶ-

tractandi faciendi confirman-
 di | et complendi treugas
 et compositiones infrascri-
 ptas inter nos et nostrum im-
 perium et predictum domi-
 num ducem et comune Vene-
 tiarum, prout | patet per quan-
 dam litteram ducalem eius-
 dem illustris et magnifici do-
 mini ducis et comunis Venetia-
 rum, bullatam de bulla plum-
 bea cum corda canapis, data
 in ducali | palatio eiusdem co-
 munitatis anno ab incarnatione
 domini millesimo quadringen-
 tesimo quadragesimo sexto, in-
 dictione nona die mensis julii
 more Venetiarum demonstra-
 tam|et datam meo imperio. Nos
 Johannes in Christo deo fidelis
 imperator et moderator Rome-
 orum Paleologus per nos no-
 strum imperium nostrosque
 heredes et successores, nec non
 autem et | dictus baiulus vice
 et nomine predicti illustris do-
 mini ducis et comunis Vene-
 tiarum pro pace et caritate u-
 triusque servanda et | amicicia
 in melius exaugenda CHRIS-
 TI nomine invocato conveni-
 mus in hum modum. vide-
 licet. Quod a die presenti in
 antea usque ad annos quin-
 que | proxime secuturos inter
 nos nostrumque imperium
 et gentes nostras atque here-
 des et successores nostros et

νος καὶ εἰς τὸ ἔμπροσθεν | μέχρι
 πέντε ἔτων τῶν ἐφεξῆς ἀκολου-
 θησόντων μεταξὺ ἡμῶν τε καὶ
 τῆς βασιλείας ἡμῶν καὶ τοῦ ἡμε-
 τέρου λαοῦ ἔτι τε τῶν κληρονό-
 μων καὶ διαδόχων ἡμῶν καὶ αὐ-
 τοῦ τοῦ ἐπιφανοῦς κυροῦ δουκὸς
 καὶ τοῦ κουμουνίου Βενετίας | καὶ
 πάντων τῶν ὑποτεταγμένων αὐ-
 τοῖς, διαμένωσιν ἐν ἰσχύι καὶ ἀκμῇ
 ἐλκρινεῖ καὶ ὁμοιοῖα, τρέβαι.
 ὀφείλουσαι διαρκεῖν στηριζόντες
 καὶ βεβαιῶντες μέχρι τῆς εἰρη-
 μένης διωρίας πάσας τὰς παρελ-
 θούσας καὶ | ἐκπνευσάσας τρέβας,
 μετὰ πάντων τῶν κεφαλαίων. τῶν
 καταστάσεων. τῶν στοιχημάτων.
 τῶν συμφωνιῶν, τῶν διασαφή-
 σεων. τῶν ἐπερωτήσεων. βεβαιώ-
 σεῶν τε καὶ ζημιῶν ἐπιδόσεων
 τε, καὶ τῶν ἄλλων πάντων τῶν
 ἐμπεριεχομένων ἐν ταῖς τρέβαις
 ταῖς ἀνωτέρω δηλουμέναις ταῖς
 παρελθούσαις. καθὼς μέχρι τοῦ
 νῦν καθέστηκε σύνηθες. μετὰ τῶν
 διασαφήσεων καὶ προσδιορισμῶν
 τῶν κατωτέρω | γραφησομένων
 δηλονότι. ὅτι εἰ ὁ κύρ δοῦξ καὶ
 τὸ κουμούνιον Βενετίας. φανερῶς
 ἔχουσιν ἀπὸ τοῦ τύπου τῶν τρε-
 βῶν τῶν τε νέων καὶ τῶν παλαιῶν
 ὥστε εἶναι τοῖς Βενετικοῖς αὐ-
 τῶν ὄνεῖσθαι | ἐλευθέρως οἰκίας.
 κάμπους. περιβόλια, καὶ κτήματα
 ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει. καὶ πά-
 ση τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν, ὅμως ὁ προ-
 ειρημένος κύρ δοῦξ καὶ τὸ κου-
 μούνιον Βενε - τίας κατανοοῦν-

ipsum dominum ducem et co-
 mune Venetiarum | et gentes
 omnes suas treugue vigeant
 sincera concordia durature. af-
 firmantes et approbantes us- 5
 que ad dictum terminum
 omnes treguas preteritas et |
 expiratas, cum omnibus capi-
 tulis, condictionibus, pactis,
 conventionibus, declarationi- 10
 bus, stipulationibus, confir-
 mationibus, et penarum addic-
 tionibus, et omnibus aliis con-
 tentis in treuguis supradictis
 preteritis, sicut hucusque ex- 15
 titit consuetum, cum declara-
 tionibus et modificationibus
 infra|scriptis. videlicet. Quod
 licet dominus dux et comune
 Venetiarum, manifeste habe- 20
 ant ex forma treug[ua]rum
 novarum et veterum, quod
 suis Venetis liceat emere | do-
 mus libere, et campos zardi-
 nos atque possessiones in Con- 25
 stantinopoli et toto imperio
 nostro, tamen predictus domi-
 nus dux et comune Venetia-
 rum | cognoscentes statum pu-
 blici imperii nostri ut suam 30
 bonam cognoscamus disposi-
 tionem ad nostram conversa-
 tionem providerunt per viam |
 curialitatis et amoris compla-
 cere nobis in hunc modum. vi- 35
 delicet, non derogando propter-
 ea libertatibus et franchisiis
 omnibus, quas Veneti | habent

5 τες τὴν παροῦσαν κατάστασιν τῆς
 βασιλείας ἡμῶν, ἵνα ἐπιγνώμεν
 τὴν αὐτῶν καλὴν διάθεσιν πρὸς
 τὴν ἡμετέραν συντήρησιν, προε-
 10 νοήσαντο ὁδῶ | κορυφείας καὶ
 ἀγάτης. ἀρέσαι ἡμῖν τοῦτον τὸν
 τρόπον, ὅτι μὴ ἐλαττωμένων
 διαποῦτο πασῶν τῶν ἐλευθεριῶν
 τε καὶ φραγγισιῶν, ἅς ~ | ἔχουσι
 15 καὶ ἔχειν ὀφείλουσιν οἱ Βενετίκοι
 διὰ τῶν τρεβῶν. κωλύσουσι τοὺς
 αὐτῶν Βενετικούς, ὥστε μέχρι τῆς
 συμπληρώσεως καὶ διωρίας τῶν
 20 παρουσῶν τρεβῶν, μὴ ἀγοράσαι
 ~ | ὄσπητια, τόπους, περιβολία,
 καὶ κτήματα, ἐναπομενόντων τῶν
 νῦν ὄντων ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Βε-
 νετίκων, μετὰ τῶν τρόπων ἐκεί-
 νων καὶ τῶν καταστάσεων | καθ' ὃ
 25 ἅς κατέχουσι ταῦτα κατὰ τὸ
 παρὸν, δηλοποιουμένοι. εἰ καὶ τὰ
 μάλιστα διὰ τῶν τρεβῶν ἱκανῶς
 ἔστι δῆλον, καὶ οὐ δεῖ ἐπιπλεῖον
 σαφηνίσαι. ὅτι διὰ τὴν εἰρημένην
 30 πρόφασιν οὐδεμίαν | καινότητος, δό-
 σις, κομμέρκιον, ἢ ἐμφύτευμα
 δυνήσεται ἐπιτεθῆναι δι' ἡμῶν
 τε καὶ τῆς βασιλείας ἡμῶν, ἐπὶ
 ταῖς οἰκίαις, τοῖς τόποις, τοῖς
 35 κτήμασι, καὶ περιβολίοις, τοῖς ~ |
 νῦν οὖσιν ἐν ταῖς χερσὶ τῶν Βε-
 νετίκων. ἥτις καινότητος ἢ βάρος,
 δυνήσεται ἀνακύψαι εἰς βλάβην
 καὶ ζημίαν τῶν Βενετίκων.
 Ἐτι ἐπειδὴ | ἡμεῖς ὁ βασιλεὺς
 εἶπομεν τῷ εἰρημένῳ μπαζούλῳ,
 ὅτι αἱ πρόσοδοι καὶ τὰ κομμέρκια
 ἡμῶν βλάπτονται διὰ τὰ πολλὰ

et habere debent per treugas,
 inhibebunt suis Venetis, quod
 usque ad complementum et
 terminum treugarum presen-
 5 tium, non ement | domos, cam-
 pos, possessiones et zardinos,
 remanentibus illis, que nunc
 sunt in manibus Venetorum,
 cum illis modis et condictioni-
 bus | quibus eas ad presens te-
 nent, declarando quod ius per
 treugas sit satis clarum, nec
 esset expediens declarare, quod
 occasionibus predictis, nulla |
 novitas dacium, chomercialium,
 vel terraticum possit imponi
 per nos nostrumque imperi-
 um super domibus, possessioni-
 bus, campis, zardinis, que
 nunc sunt | in manibus Vene-
 10 torum, que novitas vel grava-
 men possit redundare inda-
 mnum et preiudicium Veneto-
 rum. Preterea cum | nos impe-
 rator dixerimus dicto baiulo
 quod introitus et dacia nostra
 leduntur, propter multas ta-
 bernas, quas | Veneti tenent in
 Constantinopoli et magnam
 copiam vini quod venditur in
 eis, et propterea deberet pro-
 15 videri super hoc, idcircho
 quamvis ex | forma treugua-
 rum, sit licitum Venetis te-
 nere tabernas in omni numero
 et emere et vendere libere si-
 cut volunt, tamen per viam cu-
 20 rialitatis | et amoris super hoc

κατηλεία, ἀπερ - | οἱ Βενέτικοι κρατοῦσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τὴν μεγάλην ἀμετρίαν τοῦ οἴνου τοῦ πωλουμένου ἐν αὐτοῖς· καὶ ὅτι διὰ ταῦτα ὀφείλουσι προνοήσασθαι εἰς τούτοις τοῦτον χάριν, εἰ καὶ ταμάλιστα διὰ τοῦ - | τύπου τῶν τρεβῶν ἕξεσι τοῖς Βενετικοῖς κρατεῖν κατηλεία κατὰ πάντα ἀριθμὸν, καὶ ἀγοράζειν καὶ πωλεῖν ἐλευθέρως καθὼς ἂν βούλωνται, ὅμως ὁδῶ κουρτεσίας - - | καὶ ἀγάτης, ἐκρίναμεν προνοίαν τούτου ποιήσασθαι τοῦτον τὸν τρόπον. δηλονότι μέχρι τῆς δωδεκάτης τῶν παρουσῶν τρεβῶν ὁ προειρημένος κῦρις - - | δούξ καὶ τὸ κουμοῦνιον Βενετίας, τίξουσιν ὅτι οἱ Βενέτικοι αὐτῶν ἕξουσιν ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει δεκαπέντε μόνον κατηλεία, καὶ τὰ ἄλλα πάντα παυθήσονται ἐν οἷς | δήπου τεταγμένοις κατηλείοις οἱ Βενέτικοι αὐτῶν δυνήσονται πωλεῖν οἶνον παντοῖον κατακοπτικῶς ἐν οἰαδήποτε ποσότητι χωρὶς τινὸς βάρους, - - | νοουμένου. ὅτι διὰ τὴν συγκατάβασιν ταύτην, οὐ νοηθήσεται διατοῦτο ἔλαττοῦσθαι ἐν τῷ μέλλοντι χρόνῳ τὰς ἐλευθερίας καὶ τὰς φραγκισίας τῶν Βενετικῶν καθὼς ἐστὶ δίκαιον. - | Ἐτι μέσον ἡμῶν καὶ τῆς βασιλείας ἡμῶν καὶ τοῦ εἰρημένου μπαϊούλου γέγονε σαφὲς ὑπὲρ τοῦ πᾶσαν - - - | ἀμφιβολίαν ἀναιρεθῆναι δύνασθαι τοὺς Βενετικούς πωλεῖν ἐλευθέ-

duximus providendum per hunc modum, Quod usque ad terminum presentium treuguarum, prefatus dominus dux et | comune Venetiarum ordi- 5 nabunt quod sui Veneti habeant solum in Constantino- poli tabernas quindecim, et omnes alie removeantur, | in quibus tabernis ordinatis sui 10 Veneti possint vendere vinum cuiuscumque manierei ad minutum in quacumque quantitate, sine ulla gravitate. | Intel- ligendo quod per hanc conces- 15 sionem non intelligatur propterea derogari in temporibus futuris, libertatibus et franchisiis Venetorum ut iustum est. | Insuper inter nos nostrumque 20 imperium, et dictum dominum baiulum extitit declaratum ad omne dubium removendum | quod Veneti possint libere vendere frumentum in 25 omni parte et loco nostri imperii, ubi non sit raiba dummodo non | sit frumentum natum in imperio nostro, quod remaneat secundum formam 30 treuguarum, et si Veneti velent vendere in loco raibe | possint vendere solvendo chomermchium. Verum si quis grecus vellet vendere frumentum 35 ubi Venetus venderet extra raibam non solvat | Venetus aliquod chomermchium propter

ρως σίτον ἐν παντί τόπῳ καὶ μέ-
 ρει τῆς βασιλείας ἡμῶν ὅπου οὐκ
 --- | ἔστι προσφορίον σωζομέ-
 νου τοῦ μὴ τὸν σίτον ἐκείνον
 5 γεωργηθῆναι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βα-
 σιλείᾳ ὑπερ διαμενέτω κατὰ τὸν
 τύπον τῶν τρεβῶν, εἰ δὲ οἱ Βε-
 νέτικοι θέλουσι πωλεῖν ἐν τῷ
 τόπῳ τοῦ προσφορίου, δύνανται
 10 πωλεῖν ἀποδιδόντες τὸ κομμέρ-
 κιον πλὴν εἴ τις Ῥωμαῖος θε-
 λήσῃ πωλεῖν σίτον ὅπου ὁ Βενέ-
 τικὸς πωλεῖ ἔξω προσφορίου, τότε
 --- | ὁ Βενέτικος κομμέρκιον
 15 οὐκ ἀποφλήσει, διὰ τὸ ἐλευθέρως
 δύνασθαι πωλεῖν. καὶ ἐπεὶ ἐγέ-
 νοντο τινὲς διαφοραὶ μέσον ἡ-
 μῶν τε καὶ τῆς βασιλείας ἡμῶν.
 καὶ τοῦ κυροῦ | δουκὸς καὶ τοῦ
 20 κουμουνίου Βενετίας περὶ τοῦ
 τόπου τοῦ προσφορίου ὑπὲρ μεί-
 ζονος σαφηνείας τάττομεν, ὅτι ὁ
 τόπος τοῦ προσφορίου τῆς Κων-
 σταντινουπόλεως ἔστω καὶ εἶναι
 25 νοεῖσθω. κατὰ τὰ | ὅρια τὰ ἀρ-
 χήθεν εἰωθότα.

Ἐπι ὁ ὀηθεὶς μπαΐουλος εἶπεν
 ἡμῖν, ὅτι τινὲς Βενέτικοι, καὶ ὡς
 --- | Βενέτικοι καταλογιζόμενοι.
 30 περὶ τῆς ἡμετέρας βασιλείας ἐγέ-
 νοντο Ῥωμαῖοι, ἀρκούμεθα ἡμεῖς
 ὅ. τε βασιλεὺς καὶ ἡ βασιλεία ἡ-
 μῶν ἀνακαλέσασθαι πάντας τοὺς
 Βενετικούς - | καὶ τοὺς ὡς Βενε-
 35 τικούς καταλογιζομένους τοὺς γε-
 γονότας Ῥωμαίους ἐναντίως τοῦ
 τύπου τῶν τρεβῶν, ἀπὸ τοῦ και-
 ροῦ τῶν ἐσχάτων τρεβῶν τῶν γε-

hoc quod libere possit ven-
 dere. Et quia certe differentie
 fuerunt in nos nostrumque
 imperium et dominum Ducem
 et comune Venetiarum de loco
 raibe ad maiorem declaratio-
 nem ordinamus, quod locus
 raibe Constantinopolis sit et
 esse intelligatur secundum
 terminos antiquitus consue-
 tos. Preterea cum dictus baiu-
 lus dixerit nobis quod aliqui
 Veneti et qui pro Venetis
 tractabantur per nostrum impe-
 rium facti erant greci, sumus
 contenti nos imperator et im-
 perium nostrum revocare om-
 nes Venetos | et qui pro Ve-
 netis tractabantur qui facti
 sunt greci secundum formam
 treugnae, a tempore ulti-
 marum treuguarum factarum
 Constan|tinopolis citra, ita et
 taliter quod dicti Veneti facti
 greci ulterius non tractentur
 pro grecis, sed pro Venetis.
 Item super facto vinorum | fo-
 rensium nos imperator et im-
 perium nostrum promittimus
 et sumus contenti, quod fiat
 et servetur secundum formam
 treuguarum. Item super | facto
 frumenti nos imperator et im-
 perium nostrum dicimus et
 sumus contenti quod fiat su-
 per ipso frumento de eo se-
 cundum formam treuguarum.
 remanentibus omnibus aliis

νομένων ἐν τῇ -- | Κωνσταντι-
νουπόλει μέχρι τοῦ νῦν, οἴτω καὶ
τοιουτοτρόπως· ὅτι οἱ Βενετικοὶ
οἱ γεγονότες Ῥωμαῖοι, εἰς το-
εξῆς οὐ διαβιβασθήσονται ὡς
Ῥωμαῖοι, ἀλλ' ὡς Βενετικοί.

Ἔτι ἐπὶ τῆς πράξεως τῶν ἐξω-
τερικῶν κρασιῶν ἡμεῖς ὁ βασιλεὺς
καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν ὑπισχνού-
μεθα. καὶ ἀρέσκει ἡμῖν φυλάττε-
σθαι κατὰ τὸν τύπον τῶν τρεβῶν.

Ἔτι περὶ τῆς -- | πράξεως
τοῦ σίτου. ἡμεῖς ὁ βασιλεὺς καὶ
ἡ βασιλεία ἡμῶν. λέγομεν καὶ
ἀρέσκει ἡμῖν γενέσθαι ἐπ' αὐτοῦ
τοῦ σίτου καὶ περὶ αὐτοῦ. κατὰ
τὸν τύπον τῶν τρεβῶν. | μενου-
σῶν τῶν ἄλλων πασῶν ἐλευθε-
ριῶν καὶ φραγγισιῶν. ἐπὶ πάσαις
ταῖς ἄλλαις πραγματείαις καὶ τοῖς
πράγμασιν εἰς τὴν αὐτῶν κατά-
στασιν. κατὰ τὸν τύπον τῶν τρε-
βῶν. | Ἔτι ἡμεῖς ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ
βασιλεία ἡμῶν. ὑπισχνούμεθα τῷ
εἰρημένῳ μπαϊούλῳ, ὥστε πάντα
τὰ καινουργήματα. --- | ἀποστερή-
σεις. ἀδικίας. προσκρούσματα. καὶ
ζημίας. τὰς γενομένας δι' ἡμῶν
τε καὶ τῆς βασιλείας ἡμῶν τοῖς
ὑποτεταγμένοις τῷ κυρῷ δουκὶ
καὶ τῷ κουμουνίῳ Βενετίας - | ἐν
τῷ καιρῷ καὶ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῶν
τελευταίων τρεβῶν τῶν γενομέ-
νων ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει
καὶ μεταταῦτα ἐναντίως τοῦ τύ-
που τῶν τρεβῶν. καταλύσαι καὶ
διορθῶ - | σασθαι καὶ ἐπαναγα-
γεῖν εἰς τὴν ὀφειλομένην εἶναι

franchisiis et libertatibus sur-
per omnibus aliis mercatori-
bus et rebus, in suo statu se-
cundum formam treugarum. |
Preterea nos imperator et im-
perium nostrum promittimus
dicto baiulo, quod omnes no-
vitates, | extorsiones, iniurias,
offensas et damna, que facta
fuerunt per nos et imperium 10
nostrum subditis domini ducis
et comunis Venetiarum | in
tempore et a tempore ultima-
rum treugarum factarum in
Constantinopoli citra, contra 15
formam treugarum remove-
mus, et emendamus, | et pro-
ducimus in statum, in quo
erant et esse debent, ut iu-
stum est, et tenemur, per for- 20
mam treugarum, et similiter
dictus | baiulus nomine et vice
domini ducis et comunis Ve-
netiarum, promittit nobis no-
stroque imperio, quod omnes 25
alias | novitates, extorsiones ini-
urias offensiones et damna
que facta fuerunt per domi-
num ducem et comune Vene-
tiarum subditis nostris | a tem- 30
pore in tempore ultimarum
treugarum factarum in Con-
stantinopoli citra contra for-
mam treugue emendet et du-
cet in statu in quo | erant, et 35
esse debet, sicut iustum est,
et sicut tenetur per formam
treugarum. Insuper cum nos

καὶ ἐν ἣ ἦσαν καταστάσει. καθὼς
 ἔστι δίκαιον καὶ ὀφείλομεν κατὰ
 τὸν τύπον τῶν τρεβῶν ὁμοίως
 δὲ καὶ ὁ εἰρημένος μπαϊούλος |
 5 ὀνόματι καὶ δικαίῳ τοῦ κυροῦ
 δουκὸς καὶ τοῦ κομμουνίου Βε-
 νετίας, ὑπισχρεῖται ἡμῖν καὶ τῇ
 βασιλείᾳ ἡμῶν, πάντα τὰ ἄλλα
 --- | καινοσχημάτια. ἀποστερή-
 10 σεις, ἀδικίας, προσκρούσιμα, καὶ
 ζημίας τὰς γενομένας διὰ τοῦ κυ-
 ροῦ δουκὸς καὶ τοῦ κομμουνίου
 Βενετίας τοῖς ὑποτεταγμένοις ἡ-
 μῖν --- | ἐν τῷ καιρῷ καὶ ἀπὸ
 15 τοῦ καιροῦ τῶν τελευταίων τρε-
 βῶν τῶν γενομένων ἐν τῇ Κων-
 σταντινουπόλει, καὶ μεταταῦτα
 ἐναντίως τοῦ τύπου τῶν τρεβῶν,
 καταλῦσαι, καὶ διορθώσασθαι.
 20 καὶ ἐπαναγαγεῖν εἰς τὴν | ὀφειλο-
 μένην εἶναι καὶ ἐν ἣ ἦσαν κατα-
 στάσει. καθὼς ἔστι δίκαιον καὶ
 ὀφείλουσι κατὰ τὸν τύπον τῶν
 τρεβῶν. Ἔτι ἐπειδὴ ἡμεῖς ὁ
 25 βασιλεὺς καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν
 ἐνεχόμεθα - | καὶ ἀπολειπαζόμε-
 θα δοῦναι καὶ ἀποφληῆσαι τῷ κυ-
 ρῷ δουκὶ καὶ τῷ κομμουνίῳ Βε-
 νετίας ὑπὲρ ἱκανοποιήσεως τῶν
 30 παλαιῶν ζημιῶν, ὑπέρπυρα χι-
 λιᾶδας δεκαεπτὰ καὶ | ἑκατὸν ἐ-
 ξήκοντα τρία, ὑπισχνόμεθα τῷ
 εἰρημένῳ μπαϊούλῳ, δοῦναι καὶ
 ἀποφληῆσαι τὰ τοιαῦτα ὑπέρπυρα
 35 διὰ πέντε ἐτῶν τῶν ἐφεξῆς --- |
 ἔλευσομένων ἀρχομένης τῆς διω-
 ρίας τῶν εἰρημένων χρόνων. ἀπὸ
 τῆς ἡμέρας τῆς βεβαιώσεως τοῦ

imperator imperiumque no-
 strum teneatur | et restemus
 dare et solvere, domino duci
 et comuni Venetiarum pro sa-
 tisfacione danorum Veneto-
 rum yperpera decemseptem
 millia centum | sexaginta tria.
 Promittimus baiulo nomine
 supradicto dare et solvere ipsa
 yperpera in annis quinque |
 proxime venturis incipiendo
 terminum ipsorum annorum,
 a die rogationis presentis con-
 tractus | dividendo ipsa yper-
 pera decemseptem millia cen-
 tum sexaginta tria per quin-
 tum et solvendo annuatim
 partes tangentes videlicet
 quintum | quod est yperpera.
 triamillia quadringenta tri-
 gintadno carati quartuorde-
 cim cum dimidio, vel circa, et
 sic successive, usque quo
 adimplata fuerit solutio ipso-
 rum yperperorum decemsep-
 tem millium centum sextagin-
 tatrium, et satisfecerimus cum
 integritate, in ipsis terminis |
 quinque annorum, predicto-
 rum continuando de anno in
 annum successive, videlicet
 de mense ut supradictum
 est, que | omnia yperpera dictis
 temporibus et terminis dabi-
 mus et solvemus, omni causa
 remota in manibus baiuli Ve-
 netiarum, qui per | tempora fu-
 erit, in Constantinopoli, vel

παρόντος συμβολαίου. δηλονότι
 ἡμέρα 13^η τοῦ Σεπτεβρίου - |
 διαιροῦντες τὰς εἰρημένας δεκαε-
 πτὰ χιλιάδας τὰ ὑπέρυρα καὶ
 ἑκατὸν ἐξήκοντα τρία, κατὰ πέμ-
 πτον. καὶ ἀποδιδόντες κατ' ἐνιαυ-
 τὸν τὸ ἐπιβάλλον μέρος. δηλονό-
 τι τὸ πέμπτον. - | ὅπερ ἔστιν
 ὑπέρυρα τριςχίλια τετρακόσια
 τριάκοντα δύο κοκκία δεκα-
 τέσσαρα ἡμίαι. ἢ ἔγγιστα. καὶ
 οὕτω κατὰ διαδοχὴν. μέχρις ἂν
 πληρωθῇ --- | ἢ ἀπόφλησις
 τῶν εἰρημένων δεκαεπτὰ χιλιάδων
 ὑπερπύρων καὶ ἑκατὸν ἐξήκοντα
 τριῶν. καὶ ἰκανοποιήσωμεν ἀνε-
 ραίως ἐν ταῖς εἰρημέναις διωρῖαις
 τῶν προειρημένων πέντε - | ἔτων.
 συνάπτοντες ἐξ ἐνιαυτοῦ εἰς ἐνι-
 αυτὸν κατὰ διαδοχὴν. δηλονότι
 ἀπὸ τοῦ Σεπτεβρίου μηνὸς ὡς
 προεῖρηται· ἃ δὴ πάντα ὑπέρυρα
 --- | δώσωμεν καὶ ἀποφλήσωμεν
 ἐν τοῖς εἰρημένοις καιροῖς καὶ
 διωρῖαις. πάσης προφάσεως ἀνε-
 αιρουμένης ἐν χερσὶ τοῦ μπαϊού-
 λου τῶν Βενετῶν τοῦ κατὰ και-
 ρὸν εὐρισκομένου ἐν - | Κων-
 σταντινουπόλει. ἢ ᾧ τινι. ἢ οἷς
 τισιν ὃ κύρις δοῦξ καὶ τὸ κου-
 μούνιον Βενετίας ἀποταῖωσι· σω-
 ζομένων διόλου καὶ φυλαττομέ-
 νων πασῶν --- | καὶ ἐκάστων
 ζημιῶν τῶν Βενετῶν τῶν μὴ
 τεταγμένων· αἷς διὰ τῆς παρού-
 σης τρέβας μὴ ἔστω ἐλάττωσις.
 καὶ --- | τὸ ἀνάπαλιν· καὶ
 σωζομένων διόλου καὶ φυλαττο-

cui vel quibus dominus dux,
 et comune Venetiarum duxe-
 rint ordinandum, salvis sem-
 per et | reservatis omnibus et
 singulis danis Venetorum, 5
 non taxatis, quibus per pre-
 sentem reformationem treu-
 guarum, sive pactum non de-
 rogetur et econverso et | sal-
 vis semper et reservatis omni- 10
 bus et singulis in integrum do-
 mino duci et comuni Venetia-
 rum iuribus et actionibus que
 et quas dominus dux et co-
 mune | Venetiarum habent et 15
 habere possunt contra nos et
 nostrum imperium in uno in-
 strumento ducatorum trigin-
 ta | millium de sorde pena, ex-
 pensis et interesse, et omnibus 20
 aliis dependentibus ab eisdem
 ut in iustrumento debiti con-
 tinetur. | Quod instrumentum
 et debitum non intelligatur
 nec intelligi possit per pre- 25
 sentem treuguan sive pactum
 remissum, aliquo | annulla-
 tum vel cassum, imo in eius-
 dem statu, iure et firmitate,
 quibus erat ante confectionem 30
 presentium treugarum | fir-
 mum et integrum permaneat,
 sit et esse intelligatur scripto
 dicto instrumento anno mil-
 lesimo trecentesimo quadrage- 35
 simo | tertio die vigesimopri-
 mo augusti, indictione unde-
 cima, manu Petri de Arcna

μένων ἀκεραίως τῷ κυρῷ δουκί
 καὶ τῷ κουμουνίῳ Βενετίας πίν-
 των τῶν δικαίων καὶ ἀγωγῶν. ἢ
 δὴ καὶ ἄς ὁ κύρις -- | δουξ καὶ
 5 τὸ κουμουνιον Βενετίας ἔχουσι
 καὶ ἔχειν δυνήσονται καθ' ἡμῶν
 καὶ τῆς βασιλείας ἡμῶν ἐν τινι
 συμβολαίῳ δουκάτων χρυσῶν τρι-
 10 ἰκοντα --- | χιλιάδων περί τε
 καὶ ἐξόδου. καὶ τῶν διαμέσου.
 καὶ πάντων τῶν ἄλλων τῶν τού-
 15 τως ἀπρωρημένων. ὡς ἐν τῷ
 αὐτῷ συμβολαίῳ τοῦ χρέους περι-
 20 ἔγεται. | ὁ δὲ συμβόλαιον καὶ
 χρέος. μὴ νοεῖσθω μηδὲ νοεῖσθαι
 δύναται διὰ τὴν παροῦσαν τρε-
 βαν ἢ συμφωνίαν ὁπωσοῦν ἀ-
 25 φειμένον --- | ἄκυρον ἢ
 ἀνατετραμμένον· μᾶλλον μὲν οὖν
 ἐν τῇ αὐτοῦ καταστάσει καὶ βε-
 βαιότητι καὶ τῷ δικαίῳ ἐν οἷς ἦν
 καὶ πρὸ τοῦ γενέσθαι τὴν παροῦ-
 30 σαν τρέβαν. --- | βέβαιον καὶ
 ἀκέραιον διαμενέτω· καὶ ἔσται καὶ
 εἶναι νοεῖσθω· γραφὴν τὸ εἰρημέ-
 νον συμβόλαιον, ἔτει χιλιοστῷ
 τριακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ ---
 - | τρίτῳ· ἡμέρα εἰκοστῇ πρώτῃ
 35 τοῦ Αὐγούστου τῆς ια' Ἰνδικτιῶ-
 νος χειρὶ Πέτρου Ντεαρένα πρε-
 σβυτέρου τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ
 Ἁγίου Βαρθολομαίου ἐν τῇ Βε-
 νετίᾳ. καὶ νοταρίου --- | Βενε-
 36 τίας, καὶ καντζελαρίου τοῦ κύρ
 μπαϊούλου των ἐν Κωνσταντι-
 νουπόλει Βενετῶν ὑπὲρ ὧν
 χρυσῶν δουκάτων τριακοντα χι-

presbiteri ecclesie sancti Bar-
 tholomei de Venetiis | et nota-
 rii Venetiarum, ac cancellarii
 domini baiuli Venetorum in
 Constantinopoli, pro quibus
 ducatis triginta millibus auri
 et aliis predictis | in dicto in-
 strumento contentis dominus
 dux et comune Venetiarum
 habent in pignore jocalia im-
 perii nostri in dicto instrumen-
 to contenta | et salvis semper et
 reservatis in integrum domino
 duci et comuni Venetiarum
 omnibus iuribus et actionibus,
 que et quas dux et comune
 Venetiarum | habent vel ha-
 bere possent contra nostrum
 imperium in ducatis quinque
 millibus auri nostro imperio
 mutuatis in Eno per quem-
 dam ser Marinum | Faledro,
 nomine domini ducis, et co-
 munitatis Venetiarum, pro qui-
 bus dominus dux et comune
 Venetiarum habent in pignore
 ab imperio nostro unum | bal-
 lassium, ita tamen quod solu-
 tis dictis quinque millibus
 ducatis auri dicto domino du-
 ci et comuni Venetiarum te-
 neatur restituere imperio no-
 stro | predicto ipsum ballas-
 sium. Insuper dictus baiu-
 lus per presens pactum et
 treguas | remittit annullat et
 cassat omnes et singulas alias
 iniurias gravamina et dannas

λιάδων· καὶ ἑτέρων τῶν προειρη-
 μένων ἐν τῷ ῥηθέντι | συμβολαίῳ
 διαλαμβανομένων ὁ κύρις δοῦξ
 καὶ τὸ κουμούνιον Βενετίας ἔχου-
 σιν εἰς ἐνέχυρα κόσμια τῆς βασι-
 λείας. τὰ ἐμπεριεχόμενα ἐν τῷ
 ῥηθέντι συμβολαίῳ· καὶ σωζομέ-
 νων ἀεὶ - | καὶ τηρουμένων τῷ
 κυρῷ δουκὶ καὶ τῷ κουμουνίῳ
 Βενετίας ἀκεραίως πάντων τῶν
 δικαίων καὶ ἀγωγῶν· ἃ δὴ καὶ
 ὁ κύρις δοῦξ καὶ τὸ κουμού-
 νιον Βενετίας -- | ἔχουσιν ἢ ἔ-
 χειν δύνανται κατὰ τῆς βασιλείας
 ἡμῶν περὶ δουκάτων χρυσῶν χι-
 λιάδων πέντε. τῶν δανεισθέντων
 τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν ἐν τῇ Αἴνῳ
 διὰ τινος κυρῆ Μαρίνου -- | Φα-
 ρέτρω. ὀνόματι τοῦ κυροῦ δου-
 κὸς καὶ τοῦ κουμουνίου Βενετίας·
 ὑπὲρ ὧν ὁ κύρις δοῦξ καὶ τὸ κου-
 μούνιον Βενετίας. ἔχουσιν εἰς ἐνέ-
 χυρον ἀπὸ τῆς βασιλείας ἡμῶν. - |
 παλάτιον ἐν οὕτω μέντοι ὅτι ἀπο-
 φληθέντων τῶν εἰρημένων πέντε
 χιλιάδων χρυσῶν δουκάτων τῷ
 κυρῷ δουκὶ καὶ τῷ κουμουνίῳ
 Βενετίας, ἐνεχέσθωσαν τὸ εἰρη-
 μένον παλάτιον τῇ ἡμετέρᾳ βασι-
 λείᾳ | ἀποδοῦναι. Ἔτι ὁ εἰρη-
 μένος μπαϊουλος τοῦ κυροῦ δου-
 κὸς καὶ τοῦ κουμουνίου Βενετίας.
 διὰ τῆς παρουσίας συμφωνίας καὶ
 τρέβας --- | ἀφήσιν· ἀνατρέ-
 πει· καὶ καταλύει πάσας τὰ καὶ
 ἑκάστας τὰς ἄλλας ἀδικίας. βαρύ-
 τητας καὶ ζημίας τὰς ἐπενεχθεί-
 σασ παρ' ἡμῶν καὶ τῆς βασιλείας

irrogatas per nos nostrumque
 imperium gentes et subdictos
 nostros | Venetis civibus, et fi-
 delibus domini ducis et comu-
 nis Venetiarum. usque in diem
 hodiernum, liberans et absol-
 vens ac liberatos et absolutos
 imperpetuum | esse volens nos
 nostrumque imperium, et gen-
 tes nostras ac heredes, et suc-
 cessores nostros, a predictis
 iniuriis damnis offensionibus
 illatis, et perpetratis | per pre-
 cessores, subditos, gentes no-
 stras et imperium, et speciali-
 ter de illis ipsis domino duci,
 et comuni Venetiarum civibus
 Venetie suis illatis et | factis
 tempore sanctissime et excel-
 lentis memorie domini Andro-
 nici in Christo deo fidelis im-
 peratoris et moderatoris Ro-
 meorum Paleologi | olim patrum
 nostri, faciente nobis nostro-
 que imperio dicto baiulo no-
 mine et vice dicti domini du-
 cis et comune Venetiarum sti-
 pulationem | receptionem fi-
 nem liberationem premissio-
 nem et pactum, de ulterius non
 petendo, vel reminiscendo
 predicta nobis imperio here-
 dibus et successoribus nostris.
 Et similiter nos imperator,
 nostrumque imperium, per nos
 heredes et successores
 nostros. remittimus per pre-
 sentes treguas et pactum

ἡμῶν καὶ τῶν λαῶν καὶ ὑποτε-
 ταγμένων ἡμῖν | τοῖς Βενετικοῖς
 καὶ πιστοῖς τοῦ κυροῦ δουκὸς καὶ
 τοῦ κουμουνίου Βενετίας, ἕως τῆς
 5 σήμερον ἡμέρας ἐλευθερῶν καὶ
 ἀπολύων. καὶ ἐλευθέρους καὶ
 ἀπολελυμένους εἰς τὸ διηνεκὲς |
 εἶναι θέλων ἡμᾶς καὶ τὴν βασι-
 λείαν ἡμῶν. καὶ τοὺς λαοὺς ἡμῶν.
 10 καὶ τοὺς κληρονόμους καὶ διαδό-
 χους ἡμῶν. ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἀ-
 δικαῶν, ζημιῶν τε καὶ προσκομιά-
 των τῶν ἐπενεχθέντων καὶ γενο-
 μένων | παρὰ τῶν προηγησαμέ-
 15 των ἡμᾶς, καὶ τῶν λαῶν τῶν
 ὑποτεταγμένων ἡμῖν καὶ τῇ βασι-
 λείᾳ ἡμῶν. καὶ ἰδίως περὶ ἐκεί-
 των τῶν ἐν τῷ κυρῷ δουκὶ καὶ
 τῷ κουμουνίῳ Βενετίας καὶ τοῖς
 20 πολίταις Βενετικοῖς ἐπενεχθέντων
 καὶ γεγονότων | ἐν τῷ καιρῷ τοῦ
 τῆς μακαρίας καὶ δσιωτάτης μνή-
 μης κυροῦ Ἀνδρονίκου ἐν Χρι-
 στῷ τῷ θεῷ πιστοῦ βασιλέως καὶ
 25 ἀντοκράτορος Ῥωμαίων τοῦ Πα-
 λαιολόγου, τοῦ θείου τῆς βασι-
 λείας μου. - | ποιῶντος ἡμῖν
 καὶ τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ τοῦ εἰ-
 ρημένου μπαϊούλου. ὀνόματι καὶ
 30 δικαίῳ τοῦ εἰρημένου κυροῦ δου-
 κὸς καὶ τοῦ κουμουνίου Βενετίας
 δεχομένοις - - | καὶ λαμβάνουσι
 τέλος. ἐλευθερίαν. ἐπόσχεσιν, καὶ
 συμφωνίαν. ὥστε εἰς τοῦτῃς. μὴ
 35 ἀπαιτεῖν ἢ μνημονεῖν περὶ τῶν
 προειρημένων εἰς ἡμᾶς καὶ τὴν
 βασιλείαν ἡμῶν. τοὺς τε κληρο-
 νόμους καὶ διαδόχους ἡμῶν. καὶ

cassamus | irritamus et annul-
 lamus omnes et singulas iniu-
 rias, offensiones, danna, et
 gravamina quodocunque nobis,
 imperio nostro, et preces-
 soribus nostris | illatas per do-
 minum ducem et comune aut
 capitaneos Venetiarum, seu
 per quoscunque alios officia-
 les, provisos, rectores, et
 alios omnes quoscunque | sub-
 ditos domini ducis et comunis
 Venetiarum, sed a predictis
 omnibus et singulis occursis
 factis et illatis sint generali-
 ter absoluti et quietati | quie-
 tantes et absolventes et im-
 perpetuum liberantes dictum
 dominum ducem et comune
 Venetiarum, gentes et subdi-
 ctos suos ab omnibus predictis |
 iniuriis et aliis quodocunque
 nobis et precessoribus nostris,
 et imperio nostro offensionibus
 et dannis illatis usque in
 hodiernum diem, ut superius |
 dictum est, a tempore ultima-
 rum treugarum factarum in
 Constantinopoli citra. De facto
 autem Tenedi, nulla fiat men-
 tio pro presenti sed | remaneat
 sic in suspenso donec dura-
 bunt treugue presentes. Cete-
 rum non intelligatur per treu-
 gas seu per pactum presens,
 quod si esset aliqui | contra-
 ctus, instrumenta, conventio-
 nes. vel pacta ad que vel ad

ὁμοίως ἡμεῖς ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν. δι' ἡμῶν καὶ τῶν κληρονόμων καὶ διαδόχων, ἀφίε-
 μεν διὰ τῆς παρούσης συμφωνίας καὶ τρέβας, ἀκυροῦμεν καὶ - ἀνατρέπομεν καὶ καταλύομεν πά-
 σας τὰ καὶ ἑκάστας τὰς ἄλλας ἀ-
 δικίας καὶ βαρῦτητας καὶ ζημίας, τὰς ὅπωςδῆποτε ἐπενεχθείσας ἡ-
 μῖν καὶ τῇ βασιλείᾳ ἡμῶν, καὶ τοῖς προηγησαμένοις ἡμῶν. | διὰ τοῦ προειρημένου κῦρ δουκὸς καὶ τοῦ κουμουνίου Βενετίας, τῶν τε καπετάνων τῶν Βενετί-
 κων, εἴτε παρ' οἰωνδήτινων ἄλ-
 λων ὀρφικιαλίων. προνοητῶν. ῥεκτόρων. καὶ πάντων ἄλλων οἰωνδήτινων | ὑποτεταγμένων τῷ κυρῷ δουκὶ καὶ τῷ κουμου-
 νίῳ Βενετίας. καὶ δὴ ἀπὸ τῶν προειρημένων πάντων καὶ ἑκά-
 στων τῶν συμβάντων καὶ γενο-
 μένων καὶ ἐπενεχθέντων, ἔστω-
 σαν καθόλου ἀπολελυμένοι καὶ ἀναπεπαυμένοι. | ἀναπαύοντες καὶ ἀπολύοντες. καὶ εἰς τὸ διηνεκὲς ἐλευθεροῦντες τὸν εἰρημένον κῦρ δοῦκαν καὶ τὸ κουμούνιον Βενε-
 τίας. τοὺς λαοὺς αὐτῶν. καὶ τοὺς ὑποτεταγμένους αὐτοῖς. ἀπὸ πα-
 σῶν τῶν - | προειρημένων ἀδικιῶν. καὶ τῶν ἄλλων τῶν ὅπωςδῆποτε ἡμῖν καὶ τοῖς προηγησαμένοις ἡμῶν καὶ τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ ἐπενεχθέντων προσκομμάτων καὶ ζημιῶν. μέχρι τῆς παρούσης σή-
 μερον ἡμέρας. ὡς ἀνωτέρω προείρηται. ἀπὸ τοῦ καιροῦ

quarum vigorem aliqui greci subdicti vel fideles nostri, vel nostri imperii tenerentur vel obligati essent aliquibus Venetis subdictis vel fidelibus do-
 mini ducis et comunis Venetiarum, vel econverso, si aliqui Veneti subdicti et fideles domini ducis et comunis | Venetiarum tenerentur, vel obli-
 gati essent aliquibus grecis subdictis et fidelibus nostris et nostri imperii aliquialiter, sint remissa, annullata vel cassa, ymo | expressius intelli-
 gendo, et declarando per pactum presens, et treugas, quod isti tales Veneti, fideles et subdicti domini ducis et comunis Venetiarum, possint et
 valeant uti viribus suis contra quoscunque grecos debentes eisdem, quibus Venetis et cui-
 libet ipsorum, nos nostrum-
 que imperium faciemus et
 fieri faciemus ius expeditum atque sumarium, ut prius tenebamus, inintegrum et tene-
 mur, et per similem modum nostri greci possint | et valeant
 uti iuribus suis contra quos-
 cunque Venetos subditos et fi-
 deles domini ducis et comunis Venetiarum debentes, quibus grecis dominus dux et co-
 mune Venetiarum, et baiulus, ac rector, et officialis domini ducis et comunis Venetiarum,

τῶν τελευταίων τρεβῶν τῶν γενο-
 μένων ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει.
 καὶ εἰς τοῦξῆς. Περὶ δὲ τῶν
 ἔργων τῆς Τενέδου, μηδεμία γε-
 5 νέσθω μνήμη κατὰ τὸ παρὸν.
 ἀλλὰ - | μενέτωσαν αὐτως ἐν με-
 τεώρῳ. μέχρῃς ἂν ὁ ὄρισμένος
 χρόνος¹ τῆς παρουσίας τρέβας δια-
 μένη. Ἔτι δὲ μὴ νοουμένου διὰ
 10 τῆς παρουσίας τρέβας καὶ συμφω-
 νίας, ὅτι ἔαν ὡσεὶ τινὰ συμβόλαια
 - - - | καὶ συμφωνίαι. ἢ στοιχή-
 ματα. ἔξ ὧν ἢ ἐκ τῆς δυνάμεως
 ἐκείνων τινὲς Ῥωμαῖοι ὑποτετα-
 15 γμένοι. ἢ πιστοὶ ἡμῶν καὶ τῆς
 ἡμετέρας βασιλείας. ἐνέχονται ἢ
 ὀφείλουσι Βενετικοῖς - - | τισὶν
 ὑποτεταγμένοις καὶ πιστοῖς τῷ
 κυρῷ δουκὶ καὶ τῷ κουμουνίῳ
 20 Βενετίας, ἢ ἀνάπαλιν. Βενετικοὶ
 αἰνῆς ὑποτεταγμένοι καὶ πιστοὶ τῷ
 κυρῷ δουκὶ καὶ τῷ κουμουνίῳ - -
 | Βενετίας. ἐνέχονται. ἢ ὀφείλουσι
 Ῥωμαίοις τισὶν ὑποτεταγμένοις
 25 καὶ πιστοῖς ἡμῖν καὶ τῇ βασιλείᾳ
 ἡμῶν. ὅπωςδῆποτε, ἔσονταὶ ἀφει-
 μένα. ἢ ἀνατετραμμένα. ἢ ἄκυρα.
 - | μᾶλλον μὲν οἷν ἐκδηλότερον
 καὶ δηλούσθω διὰ τοῦ παρόντος
 30 στοιχήματος καὶ τῶν τρεβῶν, ὅτι
 αὐτοὶ οἱ τοιοῦτοι Βενετικοὶ. πιστοὶ
 καὶ ὑποτεταγμένοι τῷ κυρῷ δου-
 κὶ καὶ τῷ κουμουνίῳ Βενετίας. | δυ-
 νήσονται καὶ ἰσχύσουσι χρῆσθαι
 35 τοῖς δικαίοις αὐτῶν. καθ' οἷων
 δήτηνων Ῥωμαίων τῶν ὀφειλόν-

ubi libet constitutio ius expedi-
 tum faciat atque summarium, |
 ut prius tenebantur et tenen-
 tur in integrum, salvis semper
 et reservatis omnibus et sin-
 gulis reservationibus, modifi-
 cationibus, provisionibus, de-
 clarationibus | tam de dannis
 non taxatis specificatis et no-
 minatis, quam aliis superius
 nominatis, in quibus per pre-
 sentem treugnam vel remis-
 sione iniuriarum | offensionum
 et dannorum non intelligatur
 in aliquo derogatum. Que
 omnia et singula suprascripta
 nos imperator nostrumque im-
 perium | per nos heredes et suc-
 cessores nostros ad sancta dei
 evangelia, ad honorabilem
 crucem sanctam super ani-
 mam nostram, tactis scriptu-
 ris | in presentia prefati domini
 baiuli, et idem dominus baiu-
 lus nomine domini ducis et
 comunis Venetiarum tactis
 eisdem sacris scripturis, in a-
 nimam ipsius domini | ducis et
 comunis Venetiarum ad san-
 cta dei evangelia et honorabi-
 lem et sanctam vivificam cru-
 cem, pro se nomine quo supra
 comunis Venetiarum iuravi-
 mus | et promisimus vicisim
 firma et rata predicta omnia
 habere, et tenere et inviolabi-

¹ Ἡ λέξις χρόνος πρόσθετος ἄνωθεν.

των αὐτοῖς. οἷς δὴ Βενετικοῖς καὶ ἐκάστῳ αὐτῶν, ἡμεῖς καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν ποιήσομεν. - | καὶ γενέσθαι διαπραξόμεθα. δίκαιον διευθετημένον καὶ ἐντελές, ὡς πρότερον ἠνειχόμεθα, ἀκεραίως καὶ νῦν ὀφείλομεν. καὶ κατὰ τὸν ὁμοιον τρόπον. οἱ ἡμέτεροι Ῥωμαῖοι δυνησονται καὶ λαγύσουσι χρῆσθαι - | τοῖς δικαίοις αὐτῶν καθ' οἷωνδήποτε Βενετικῶν. πιστῶν καὶ ὑποτεταγμένων τῷ κυρῷ δουκὶ καὶ τῷ κουμουνίῳ Βενετίας ὀφειλόντων αὐτοῖς. οἷςτισι δὴ Ῥωμαίοις ὁ κύρις δοῦξ καὶ τὸ κουμούνιον - | Βενετίας. ὁ μπατούλας. ὁ ῥέκτωρ, καὶ οἱ ὀφρικήλιοι τοῦ κυροῦ δουκὸς καὶ τοῦ κουμουνίου Βενετίας ὀληδήποτε καθεστῶτες, δίκαιον ποιήσουσι διευθετημένον καὶ ἐντελές. ὡς πρότερον - | ἠνείχοντο ἀκεραίως. καὶ νῦν ὀφείλουσι. σωζομένων ἀεὶ καὶ τηρουμένων πιασῶν καὶ ἐκάστων τῶν παραφυλάξεων καὶ καταστάσεων καὶ ὑποσχέσεων καὶ διασα - - | φήσεων. εἴτε περὶ ζημιῶν τῶν μὴ ταχθεισῶν ἰδίως ῥηθεισῶν καὶ ὀνομασθεισῶν, εἴτε περὶ τῶν ἄλλων τῶν ἀνωτέρω ὀνομασθέντων· οἷς διὰ τῆς παρούσης τρέβας ἢ ἀφέσεως - - | τῶν ἀδικιῶν. τῶν προσκομμάτων. καὶ τῶν ζημιῶν, μὴ νοείσθω κατὰ τι ἐλάττωσις. ἀπερ δὴ πάντα καὶ ἕκαστα τὰ ἀναγεγραμμένα, ἡμεῖς ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν, - - | ὑπὲρ ἡμῶν καὶ τῶν κληρο-

liter observare et complere | sive observari facere et compleri, et non contrafacere vel venire in predictis sive aliquo predictorum, per nos vel per alios, de iure vel de facto aliquo modo ingenio sive causa, sub nostrorum | et nostri imperii et prefati domini ducis et comunis Venetiarum obligatione honorum presentium et futurorum. In quorum omnium testimonium et certitudinem | clariorem nos imperator et imperium nostrum presentes treugas fieri et scribi mandavimus litteris grecis et latinis, grecis quidem per manum imperialis | notarii ser Georgii Galasiani, latinis vero per manum Leonardi Qualea imperialis auctoritate notarii et iudicis ordinarii et cancellarii | dicti domini baiuli. Et ad maiorem cautellam et firmitatem dictarum treugarum nostra propria manu litteris rubeis subscripsimus, et nostra bulla | aurea pendente muniri fecimus et mandavimus, quas predicto baiulo dedimus, tenentes nobis alias consimiles treugas eundem | tenorem habentes et unitas habentes comunis Venetiarum, et dicti domini baiuli bulla pendente figura sancti Marci | impressa cera ru-

νόμων καὶ διαδόχων ἡμῶν, εἰς
 τὰ ἅγια τοῦ θεοῦ εὐαγγέλια, εἰς
 τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρὸν,
 εἰς τὴν ψυχὴν ἡμῶν, ἀψάμενοι
 ὁ τῶν Γραφῶν - - - | ἐπὶ παρου-
 σία τοῦ εἰρημένου σὺρ μπαϊού-
 λου, ὀνόματι τοῦ κυροῦ δουκὸς
 καὶ τοῦ κουμουνίου Βενετίας,
 ἀψάμενος τῶν αὐτῶν ἱερῶν Γρα-
 10 φῶν καὶ αὐτὸς, εἰς τὴν ψυχὴν
 αὐτοῦ τοῦ κυροῦ δουκὸς | καὶ τοῦ
 κουμουνίου Βενετίας, καὶ εἰς τὰ
 ἅγια τοῦ θεοῦ εὐαγγέλια, καὶ εἰς
 τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρὸν,
 15 ὑπὲρ ἑαυτοῦ ὀνόματι τοῦ προει-
 ρημένου καὶ τοῦ κουμουνίου Βε-
 νετίας, ὠμόσαμεν καὶ - | ὑπε-
 σχέθημεν ἀλλήλοις, βέβαια καὶ
 ἀμετακίνητα τὰ προειρημένα πάν-
 20 τα ἔχειν τὰ καὶ κρατεῖν, καὶ ἀπαρά-
 θραυστα συντηρεῖν καὶ ἀποπλη-
 ροῦν, ἢ φυλάττεσθαι καὶ ἀποπλη-
 ροῦσθαι ποιῆσαι - | καὶ μὴ ἐναν-
 τίως ποιῆσαι ἢ ἐπελθεῖν τοῖς προ-
 25 ειρημένοις ἢ ἐν τινι τῶν προει-
 ρημένων δι' ἡμῶν ἢ δι' ἄλλων,
 ἀπὸ δικαίου, ἢ φάκτου τρόπου
 τινι, ἢ μηχανῆ, ἢ αἰτίας, ἐπὶ ὑπο-
 θήκῃ καὶ ἐνοχῇ - | τῶν ἡμετέρων
 30 καὶ τῆς βασιλείας ἡμῶν, καὶ τοῦ
 εἰρημένου κυροῦ δουκὸς καὶ τοῦ
 κουμουνίου Βενετίας, ἀγαθῶν τε
 νῦν ὄντων καὶ ἔσομένων, ὧν
 πάντων εἰς μαρτυρίαν καὶ κατα-
 35 ρωτέραν βεβαί - | ωσιν, ἡμεῖς ὁ
 βασιλεὺς καὶ ἡ βασιλεία ἡμῶν,
 τὴς παρούσας τρέβας γενέσθαι
 καὶ γραφῆναι προσετέξαμεν γραμ-

bea, Que omnia et singula su-
 prascripta facta sunt anno a
 nativitate domini millesimo
 quadringentesimo quadrage-
 simo septimo mensis iulii die
 indictione decima, iuxta
 cursum latinorum, a constitu-
 tione vero mundi sexto mille-
 simo noningentesimo | quin-
 quagesimo quinto, mensis et
 die quibus supra, presentibus
 testibus specialiter ad hec su-
 prascripta rogatis, dilecto con-
 sanguineo imperii nostri | do-
 mino Demetrio Palaeologo
 Catacussino et dilecto genero
 eiusdem domino Luca Notara
 diarminephti latinis vero nobi-
 libus et sapientibus viris | ser
 Filippo Contareno, ser Fabri-
 cio Cornario et ser Marco Bal-
 bi. Nota quod quamquam pre-
 dicte treugue scripte fuerint
 anno et die quibus supra, at-
 tamen propter | pestem que vi-
 guit iurate fuerunt anno se-
 quenti, videlicet, die vigesi-
 moprimo mensis aprilis, in-
 dictione undecima. Mccccxl
 octavo iuxta cursum latino-
 rum | a constitutione vero
 mundi sexto millesimo no-
 ningentesimo quinquagesimo
 sexto.

μασιν ἑλληνικοῖς τε καὶ λατινι-
 κοῖς. ἑλληνικοῖς μὲν διὰ χειρὸς
 βασιλικοῦ νοταρίου Γεωργίου τοῦ
 Γαλησιώτου. λατινικοῖς δὲ διὰ
 χειρὸς Λεωνάρδου τοῦ Κουαλέα
 βασιλικῆ ἐξουσίᾳ νοταρίου καὶ
 τεταγμένου κριτοῦ. καὶ καντζελ-
 λαρίου - | τοῦ εἰρημένου μπαϊ-
 ούλου. εἰς μείζονα δὲ ἀσφάλειαν
 καὶ ἰσχὺν τῶν εἰρημένων τρεβῶν
 ἡμετέρα ἴδια χειρὶ --- | ἐρυ-
 θροῖς γραμμασιν ὑπεγράψαμεν.
 καὶ ἡμετέρα χρυσοῦ βούλλη ἀπη-
 ωρημένη κατοχυρωθῆναι ἐποιοῦ-
 σαμεν καὶ προσετάξαμεν. ὡς τῷ
 προειρημένῳ σὺρ μπαϊούλω δε-
 δώκαμεν | ἔχοντες παρ' ἡμῖν ἐτέ-
 ρας ὁμοίας τρέβας τὴν αὐτὴν
 περιλήψιν ἐχούσας. καὶ κατοχυ-
 ρωμένας τοῦ κουμουνίου Βενε-
 τίας. καὶ τοῦ εἰρημένου σὺρ μπα-
 ιούλου. βούλλη κηρίνη τῆς τοῦ
 ἁγίου Μάρκου - | εἰκόνας ἐκτε-
 τυλωμένης. ἃ δὴ πάντα καὶ ἕκα-
 στα τὰ ἀναγεγραμμένα ἐγένοντο.
 ἔτει ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου γεννή-
 σεως. χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ
 τεσσαρακοστῷ ἑβδόμῳ Ἰνδικτιῶ-
 νος 1^{ης}. κατὰ τὸν τῶν Λατίνων
 δρομόν· ἀπὸ δὲ κτίσεως κόσμου.
 ς ρ. νε. ἐν μηνὶ καὶ ἡμέρᾳ τῇ
 ἀνωτέρῳ γεγραμμένῃ. παρόντων
 μαρτύρων ἰδίως πρὸς ταῦτα τὰ
 ἀνωτέρῳ γεγραμμένα προσήλη --
 | θέντων καὶ ἀξιωθέντων. τοῦ τε
 περιποθήτου ἑξαδέλφου τῆς βασι-
 λείας μου. κυροῦ Δημητρίου Πα-

5

10

15

20

25

30

35

λαιολόγου τοῦ Καντακουζηνοῦ,
καὶ τοῦ περιποθήτου γαμβροῦ
αὐτῆς, κυροῦ - | Λουκᾶ διερμη-
νευτοῦ τοῦ Νοταρᾶ. Λατίνων δὲ
5 τῶν εὐγενῶν καὶ φρονιμῶν ἀν-
δρῶν σὺρ Φιλίππου Κορυθίνου,
καὶ σὺρ Φαυροκίου Κορνάου,
καὶ σὺρ Μάροκου Μπαλμπε; - Ση-
μείωσαι, ὅτι εἰ καὶ αἱ προειρημέ-
10 ναι τρέβαι ἐγράφησαν ἐν ἔτει τῷ
καὶ ἡμέρᾳ τῇ ἀνωτέρῳ γεγραμμέ-
νῃ, ἀλλὰ διὰ τὸν ἀκμάσαντα λοι-
μὸν ὠμόθησαν ἐν τῷ ἐπακο-
λουθήσαντι χρόνῳ, δηλονότι τῇ
15 εἰκοστῇ πρώτῃ τοῦ Ἀπριλλίου
μηρός. Ἰνδικτιῶνος ια' ἔτει χιλιο-
στῷ τετρακοσιοστῷ τεσσαρακο-
στῷ ὀγδόῳ κατὰ τὸν τῶν Λατί-
νων δρόμον· ἀπὸ δὲ κτίσεως

-α -α -ω

20 κόσμου ,ς Ϟ νς' : †

† Ἀντὶ κῆρ Δημητρίου
Παλαιολόγου τοῦ Καντα-
κουζηνοῦ. | ἔπει οὐ παρῆν
νόσφ τιὶ κωλυθεῖς, παρῆν
ὁ μέγας δομέστικος κῆρ
Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος
ὁ Καντακουζηνός : †

† Ἰωάννης ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστὸς βασιλεὺς καὶ αὐτοκράτωρ
Ῥωμαίων ὁ Παλαιολόγος †

Καὶ τοιοῦτο μὲν τὸ ἑλληνικὸν καὶ τὸ ἀπέναντι αὐταῦ λα-
τινικὸν κείμενον τῆς συνθήκης, ὧν ἀμφοτέρων κάτωθι διαμπε-
ρὲς φέρεται διὰ γραμμάτων ἐρυθρῶν ἢ ἑλληνικῆ ὑπογραφή τοῦ
αὐτοκράτορος, ἧς δημοσιεύομεν ἐνταῦθα πανομοιότυπον ἐν σμι-
κρύνσει, ἢ δὲ ἄλλοτ' ἀποκρεμαμένη χρυσοῖ βούλλα ἐξέπεσεν.

Τὸ χρυσοβούλλιον τοῦτο τοῦ Ἰωάννου Η', ἐν ᾧ ἡ μετὰ τῶν Βενετῶν ὁμολογηθεῖσα συνθήκη, εἶνε ἐκδεδομένον ἐν τοῖς Acta et Diplomata¹, ἀλλ' ἐθεώησαμεν ἀναγκαιοτάτην τὴν ἐπανεκδοσιν αὐτοῦ τοῦτο μὲν ἔνεκα τῶν ἐν τῇ ἐκδόσει ἐκείνῃ τοῦ Miklosich καὶ Müller πολλῶν σφαλμάτων, τοῦτο δὲ ὅπως εἰς τὴν ὑφ' ἡμῶν ἀκριβῆ ἐκδοσιν προσθέσωμεν τὰ ἀναγκαῖα πρὸς ἐρμηνείαν αὐτοῦ ὑπομνήματα.

Πράγματι ἡ ἐκδοσις ἐν τοῖς Acta et Diplomata εἶνε παντελῶς ἀνεπαρκῆς διὰ πολλοὺς λόγους. Καὶ δὴ πρῶτον μὲν περιλαμβάνεται ἐν αὐτῇ μόνον τὸ ἐλληνικὸν κείμενον, οὐχὶ δὲ καὶ τὸ λατινικόν, εἴτα δὲ δὲν ἐτηρήθησαν ἐν τῷ ἐλληνικῷ κειμένῳ αἱ στίξεις τοῦ πρωτοτύπου, οὐδ' ἐδηλώθη τὸ πέρασ ἐκάστου στίχου, καθ' ᾧ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, οὐδ' ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν τὰ ἐν τῷ τέλει τῶν στίχων σημεῖα ~ περι ὧν ποιοῦμεθα λόγον ἐν τέλει τοῦ ἡμετέρου ἐρμηνευτικοῦ ὑπομνήματος. Τέλος δ' ἡ ἐκδοσις ἐκείνη γέμει παραναγνώσεων. Εἰς ἐνενηκοντα καὶ δύο ἀνέρχονται αἱ διάφοροι ἀπὸ τῆς ἡμετέρας ἀναγνώσεως γραφαὶ τῶν ἐκδοτῶν ἐκείνων, ἃς θεωροῦμεν περιττὸν νὰ ὑποσημειώσωμεν ἐνταῦθα, ἀρκούμενοι εἰς τὴν ἀπ' εὐθείας ἐκδοσιν τῶν ἐν τῷ χρυσοβούλλῳ ἀκριβῶς ἀνεγνωσμένων, ὧν τὰ κακῶς ἔχοντα ἐδηλώσαμεν διὰ παχέων γραμμάτων. Καὶ αἱ μὲν πλεῖσται τῶν διαφορῶν ἀναφέρονται εἰς ὀρθογραφικὰς παραλλαγὰς, ἀλλὰ δὲν λείπουσι παραναγνώσεις, μεταθέσεις, παραλήψεις ἢ καὶ προσθήκαι λέξεων². Παρατηρητέον δὲ, ὅτι δις

ΥΠΟΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ Η' ΠΑΛΑΙΟΛΟΓΟΥ.

¹ Miklosich - Müller Acta et Diplomata Τόμ. Γ' σ. 216 κ. ε.

² Παραναγνώσεις σημειώσθωσαν αἱ ἑξῆς: ἀντὶ ἐπιπέλοι σαφηνίσας (ἢ σα ἀνω-

οἱ πρότεροι ἐκδῶται ἀνέγνωσαν παλάξιον ἀντὶ παλάτιον¹. Καὶ ὁμοιάζει μὲν πράγματι μεγάλως ἐν ἀμφοτέροις τοῖς χωρίοις τὸ γράμμα τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου τ. πρὸς ξ, ἀλλ' ἡ ὁμοιότης προέρχεται ἐξ ἐπεκτάσεως γραμμῶν τοῦ γράμματος, οὐδ' εἰνέ πως πιθανὸς ὁ τύπος παλάξιον ἀντὶ τοῦ κοινοτάτου παλάτιον παρὰ τὸ ἐν τῷ λατινικῷ κειμένῳ ballassium. Ἄξιον δ' ὅμως παρατηρήσεως εἶναι, ὅτι παλάξιον ἔχει ἀναγνωσθῆ ὑπὸ τῶν αὐτῶν ἐκδοτῶν καὶ ἐν προτέραις ὁμοίαις πρὸς τὴν προκειμένην συνθηκῆν², οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πελάξιον δις³. Πρὸς ἐξακριβωσιν δὲ τοῦ πράγματος εἶνε ἀναγκαῖον νὰ παραβληθῶσι τὰ ἐν τῇ βενετικῷ ἀρχεῖῳ πρωτότυπα τῶν εἰρημένων συνθηκῶν ἐν τοῖς οἰκειοῖς χωρίοις. Ἀμφιβολίαν δὲ τινα δύναται νὰ προκαλέσῃ ἡ ὀρθὴ ἀνάγνωσις τῆς βραχυγραφίας Π ἣτις σημαίνει συνήθως νομίματα⁴,

τέρω σ. 156, 23-24) παρὰ Μ Μ (σ. 217, 23) ἐπὶ πλείω σαφηγίσεως, ἀντὶ εἰς τοῦτο (σ. 157, 6) παρὰ Μ Μ (σ. 217, 23) πρὸς τοῦτο, ἀντὶ λαῶν καὶ (σ. 164, 1) παρὰ Μ Μ (σ. 221, 14) λαῶν τῶν, ἀντὶ τῇ βασιλείᾳ (σ. 164, 16-17) παρὰ Μ Μ (σ. 221, 21) τῆς βασιλείας, ἀντὶ προσηγμένων εἰς (σ. 164, 36) παρὰ Μ Μ (σ. 221, 30-31) εἰρημέντων πρὸς, ἀντὶ πιστοῖς ἡμῶν (σ. 166, 25) παρὰ Μ Μ (σ. 222, 26) πιστοῖς ἡμῶν, ἀντὶ ἐκτετυπωμένης (σ. 169, 23-24) παρὰ Μ Μ (σ. 224, 7) ἐκτετυπωμένης. Μεταθέσεις δὲ λέξεων ἔχομεν τάδε· ἀντὶ τόπων καὶ μέραι (σ. 158, 1) παρὰ Μ Μ (σ. 218, 14) μέραι καὶ τόπων, ἀντὶ χιλιάδων πέντε (σ. 168, 15-16) παρὰ Μ Μ (σ. 221, 3) πέντε χιλιάδων. Πρακτικαῖς δὲ παρατηροῦνται αἱ ἐξῆς· ἀντὶ τῆς Βενετίας (σ. 153, 6-7) παρὰ Μ Μ (σ. 216, 4) Βενετίας, ἀντὶ παρουσίας ἡμέρας τῆς τῆς αὐτῆς Ἰνδικειῶνος (σ. 154, 38) παρὰ Μ Μ (σ. 216, 25) παρουσίας ἡμέρας, ἀντὶ ἀδικίας προσηρούματα (σ. 160, 3) παρὰ Μ Μ (σ. 219, 18) ἀδικίας. Προσθηκῆ δ' εἶνε αἱ ἐξῆς· ἀντὶ εἰ ὁ (σ. 155, 28) παρὰ Μ Μ (σ. 217, 8) εἰ καὶ ὁ, ἀντὶ φυλάττεσθαι (σ. 159, 10) παρὰ Μ Μ (σ. 218, 35) γετέσθαι καὶ φυλάττεσθαι, ἀντὶ δύναται (σ. 163, 14) παρὰ Μ Μ (σ. 221, 2) δύναται ἡμῶν, ἀντὶ διαδόχων (σ. 165, 3) παρὰ Μ Μ (σ. 221, 34) διαδόχων ἡμῶν, ἀντὶ μπαῖουλος (σ. 167, 16-17) παρὰ Μ Μ (σ. 223, 4) μπαῖουλος καὶ ἀντὶ ἀγαθῶν τε (σ. 168, 32) παρὰ Μ Μ (σ. 223, 30) ἀγαθῶν τῶν τε.

¹ Ἰδε ἀνωτέρω σ. 163, 24 = Μ Μ σ. 221, 7 καὶ παρ' ἡμῶν ἀνωτέρω σ. 163, 29 = Μ Μ σ. 221, 9.

² Miklosich - Müller ἐνθ' ἀν. σ. 140, 17, 20.—σ. 149, 19, 21.—σ. 159, 7, 9-10.—σ. 169, 3, 5-6.—σ. 182, 17, 20.—σ. 191, 30, 32.

³ Miklosich - Müller ἐνθ' ἀν. σ. 125, 11, 14.

⁴ Montfaucon Palaeographia graeca. Ἐν Παρισίοις. 1870 σ. 359, Π 52. Σπυρ. Π. Λάμπρου Μιχαὴλ Ἀχομινάτου τοῦ Χωνιάτου τὰ σιζόμενα. Ἐν Ἀθήναις. 1879. Τόμ. Α' σ. 308 ἐν σημ.

ἐν τέσσαρσι χωρίοις τοῦ ἑλληνικοῦ κειμένου¹, καὶ ἅπαξ ἐν γενικῇ II². Βλέποντες δ' ὅτι οὐ μόνον ἐν τῇ λατινικῇ μεταφράσει γράφεται πάντοτε *gregega*, ἀλλὰ καὶ ἅπαξ ἐν τῷ ἑλληνικῷ κειμένῳ ἀναγινώσκωμεν ὀλογράφως ὑπέρπυρα³, οὕτως ἀνελύσαμεν μετὰ τῶν προτέρων ἐκδότων τὴν βραχυγραφίαν, ἣτις ἐντεῦθεν ἀποδεικνύεται, ὅτι ἐσήμικεν ὁμοίως ὑπέρπυρα ὡς καὶ νομίματα, ἀφ' οὗ ἄλλως καὶ αἱ λέξεις ἦσαν συνώνυμοι. Τέλος παρατηρητέον, ὅτι κακῶς οἱ πρότεροι ἐκδόται ἀντικατέστησαν ἔστω καὶ ἐντός ἀγκυλῶν τὰς ἡμερομηνίας ἡμέρα 19^{ου} τοῦ Σεπτεβρίου διὰ τῶν ἡμέρα εἰκοστῆ πρώτῃ τοῦ Ἀπριλλίου⁴, καὶ τὸ Σεπτεβρίου διὰ τοῦ Ἀπριλλίου⁵, καὶ ταῦτα ὅπως προσ-αρμόσωσι τὰς ἡμερομηνίας πρὸς τὴν ὀριστικὴν ἐν τέλει τοῦ κειμένου ἡμερομηνίαν τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης. Ἄλλ' ἡ τοιαύτη μεταβολὴ τοῦ πρωτοτύπου κειμένου, οὐ οὐδὲ κἂν τὴν διορθουμένην γραφὴν ὑπεσημείωσαν οἱ ἐκδόται, δὲν ἐπιτρέπεται, τὸν δὲ λόγον, δι' ὃν οὕτως ἔχει τὸ κείμενον, ἐξηγοῦμεν κατωτέρω.

Ἀναγκαῖον δ' ἐθεωρήσαμεν καὶ τὸν ὑπομνηματισμὸν τῆς προκειμένης συνθήκης, ὅστις παντελῶς λείπει ἐν τῇ ἐκδόσει τῶν Miklosich καὶ Müller, μόνον αὐτὰ τὰ κείμενα παρεχόντων ἐν τῷ ἔργῳ αὐτῶν. Τοιαύτη ἐρμηνεῖα τῶν κυριωτάτων ἐν τῇ συνθήκῃ ταύτῃ πραγμάτων οὐ μόνον δι' αὐτὴν ταύτην εἶνε χρησιμωτάτη, ἀλλὰ καὶ ἐν σχέσει πρὸς ἄλλας προγενεστέρας ὁμοίας συνθήκας μετὰ τῆς Βενετίας.

Τὸ Βυζάντιον, εἰς ὄσημέραι: πυκνοτέραν ἐπαφὴν συμπερόντων εὐρισκόμενον πρὸς τὴν Βενετίαν, ἰδίως ἀφ' οὗ χρόνου ἐπετρέπη ἢ ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐγκατάστασις βενετι-

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 160, 23, 27, 35. σ. 161, 2.

² Ἴδε ἀνωτέρω σ. 161.

³ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 161, 15.

⁴ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 160, 33—Μ Μ σ. 219, 31 - 32.

⁵ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 161, 14—Μ Μ σ. 220, 5.

κῆς παροικίας καὶ πολὺ μᾶλλον μετὰ τὴν τετάρτην σταυροφορίαν, εἰ' ἧς μετεβλήθη οὐσιωδῶς τὸ ἐν τῇ ἑλληνικῇ Ἀνατολῇ ἐδαφικὸν καθεστῶς, ὡμολόγησε συχνὰς συνθήκας μετὰ τῆς βενετικῆς κυβερνήσεως. Αἱ ἐπὶ τῶν Παλαιολόγων ὁμολογηθεῖσαι τοιαῦται συνθήκαι, ἀναφερόμεναι εἰς ἐμπορικὰ συμφέροντα καὶ προνομίας Βενετῶν ὑπηκόων, εἰς πολιτογράφειαν Βενετῶν, εἰς τὸν τρόπον τῆς ἐκδικάσεως ἐνόμων σχέσεων Βενετῶν ὑπηκόων ἐν Βυζαντίῳ καθ' ἑαυτοὺς ἢ ἐν σχέσει πρὸς Βυζαντινοὺς ὑπηκόους, εἰς ἐπανόρθωσιν ἀδικημάτων γενομένων εἰς πολίτας τῆς Βενετίας ἐγκατεστημένους ἐν τῇ βυζαντιακῇ κράτει, εἰς δάνεια ὑπὸ τῆς Βενετίας χορηγηθέντα εἰς τὸ Βυζάντιον καὶ διακανονισμόν τῆς ἐξοφλήσεως αὐτῶν, συνθήκαι, ὡς δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν ἐκ τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν ἐν τοῖς Acta et Diplomata τῶν Miklosich καὶ Müller καὶ ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Tafel καὶ Thomas¹ εἶνε πηγὴ ἐξαιρετος τῆς τε βυζαντιακῆς καὶ τῆς βενετικῆς ἱστορίας μὴ τυχοῦσα μέχρι τοῦδε τῆς προσήκουσας λεπτομεροῦς καὶ ἀναλυτικῆς ἐπεξεργασίας, ἣτις πλεῖστα ὄσα θὰ διαφωτίσῃ ὑπὸ τε πολιτικὴν καὶ οἰκονομικὴν ἔποψιν. Ἀλλὰ δὲν σκοποῦμεν νὰ ἐπιληφθῶμεν ἐνταῦθα τοιαύτης μακρᾶς ἐξετάσεως τοῦ ὅλου εὐρυτάτου τούτου θέματος. Δραττόμεθα δὲ μόνον τῆς εὐκαιρίας τῆς ἀκριβεστερας ἐκδόσεως τῆς συνθήκης τοῦ 1448, ὅπως, διαφωτίζοντες ἐκ τῶν ἐνόμων τὰ κυριώτερα τῶν ἀρθρῶν αὐτῆς ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰς μάλιστα παρεμφερεῖς τῶν προγενεστερῶν συνθηκῶν, εἰσφέρωμεν μικρὰν συμβολὴν εἰς τὸ ὅλον ζήτημα τῶν σχέσεων τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Βενετίας ἐπὶ τῶν τελευταίων Παλαιολόγων. Καὶ ἀναφέρονται μὲν τινες τῶν ὄρων τῆς ὑπ' ὄψιν ἡμῶν συνθήκης καὶ εἰς τινὰς ἄλλας προγενεστερας, ἀλλ' αἱ συνθήκαι ἐκεῖναι, αἵτινες σχεδὸν αὐτολεξεὶ συμπίπτουσι πρὸς τὴν ἡμετέραν, πλὴν, ἐννο-

¹ Urkunden zur älteren Handels- und Staatsgeschichte der Republik Venedig mit besonderer Beziehung auf Byzanz und die Levante (Tόμοι XII - XIV τῶν Fontes Rerum Austriacarum). Τόμοι τρεῖς. Ἐν Βιέννῃ. 1856 - 7.

εἶται, τῶν ὀνομάτων τῶν ἐκατέρωθεν ὁμνυόντων αὐτάς, τοῦ χρόνου καὶ τῶν μαρτύρων, καὶ πρὸς ἃς κυρίως παρίσταται ἡ εὐκαιρία νὰ συσχετίσωμεν τὴν συνθήκην τοῦ 1448, εἶνε αἱ ἐξῆς: α') ἡ τῆς 2 Ἰουνίου 1390 ἐπὶ Ἰωάννου Ζ' Παλαιολόγου ὁμολογηθεῖσα¹, β') ἡ τῆς 22 Μαΐου 1406 ἐπὶ Μανουὴλ τοῦ Παλαιολόγου², γ') ἡ τοῦ 1418 ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ³, δ') ἡ τῆς 30 Σεπτεμβρίου 1423 ἐπὶ τοῦ Ἰωάννου Η' Παλαιολόγου⁴, ε') ἡ τῆς 26 Μαΐου 1431 ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ⁵, ς') ἡ τῆς 30 Ὀκτωβρίου 1436 ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ⁶ καὶ ζ') ἡ τῆς 19 Σεπτεμβρίου 1442 ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ⁷.

Καὶ αἱ μὲν συνθήκαι τοῦ 1390, 1406, 1418, 1423, 1431 καὶ 1436 ὁμολογήθησαν ἐξ ἑνὸς μὲν ὑπὸ τοῦ οἰκείου αὐτοκράτορος, ἐξ ἑτέρου δὲ ὑπὸ τοῦ ἐκάστοτε οἰκείου ἀποκρισιαρίου τοῦ δουκὸς εἰς τὰ μέρη τῆς Ῥωμανίας, συνδίκου τε καὶ ἐπιτρόπου αὐτοῦ, αἱ δὲ τοῦ 1442 καὶ 1448 μεταξὺ τοῦ αὐτοκράτορος καὶ τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει βαΐλου τῆς Βενετίας. Πρὸς δὲ συνομολόγησιν τῆς συνθήκης τοῦ 1448 ὁ μετὰ τοῦ αὐτοκράτορος συμβληθεὶς βαΐλος τῆς Βενετίας Ντάρδιος Μόρος ἐν Κωνσταντινουπόλει εἶχε λάθει *ιδίαν ἐξουσίαν καὶ ἄδειαν καὶ ὀρισμὸν τρακταῖσαι καὶ ποιῆσαι καὶ βεβαιῶσαι τρέβας (treguas ἤτοι συμφωνίας) καὶ συνθήκας τὰς κατωτέρω γραφησομένας* δυνάμει ἰδίου γράμματος τοῦ δουκὸς καὶ τοῦ κουμουνίου Βενετίας, κατωχυρωμένου βούλλῃ μολυβδίνῃ μετὰ σχοινίου καναβίου, ἐκδοθέντος ἐν Βενετία τῇ 7 Ἰουλίου 1446⁸. Αἱ δὲ οἰκείαι

¹ Miklosich - Müller ἐνθ' ἀν. σ. 185-144.

² Αὐτόθι σ. 144-153.

³ Αὐτόθι σ. 153-163.

⁴ Αὐτόθι σ. 163-173.

⁵ Αὐτόθι σ. 177-186.

⁶ Αὐτόθι σ. 186-195.

⁷ Αὐτόθι σ. 207-215.

⁸ Ἐν τῇ συνθήκῃ λέγεται (ἴδε ἀνωτέρω σ. 155, 16 κ. ε.) εἶτι ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ σαρκώσεως χιλιοστῆ τετρακοσιοστῆ τριακοσιῶν ἑκτῆς Ἰνδικτιῶνος θνητῆς ἡμέρας 7^η τοῦ μηνὸς Ἰουλίου κατὰ τὸ εἶδος τῆς Βενετίας. Ταῦτα δὲν ἀναφέρονται

διαπραγματεύσεις ἔγειναν μετὰ ἐν ἔτος καὶ ὑπερέκεινα, καὶ τέλος πρὸ τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1447 εἶχον λήξει καὶ εἶχε παρασκευασθῆ ἡ συνθήκη πρὸς ὑπογραφήν. Ἐξάγομεν δὲ τούτο ἐκ τῶν ἐν σ. 169, 24 λεγομένων ἃ δὴ πάντα καὶ ἕκαστα τὰ ἀναγεγραμμένα ἐγένοντα ἔτι ἀπὸ τῆς τοῦ Κυρίου γεννήσεως χιλιοστῶ τετρακοσιοστῶ τεσσαρακοστῶ ἐβδόμῳ Ἰνδικτιῶνος ι' κατὰ τὸν τῶν Λατίνων δρόμον, ἀπὸ δὲ κτίσεως κόσμου ς ρ νε ἐν μηνὶ καὶ ἡμέρᾳ τῇ ἀνωτέρῳ γεγραμμένῃ. Καὶ λείπει μὲν ἐνταῦθα ἡ ἡμερομηνία, γινομένης ἀναφορᾶς εἰς προτέραν αὐτῆς ἐν τῇ συνθήκῃ μνείαν, ἀλλ' ὅτι ἡ ἡμέρα αὕτη, καθ' ἣν ἔμελλε νὰ ὑπογραφῆ ἡ ἐτοίμη συνθήκη, ἦς καὶ αὐτοὶ οἱ μάρτυρες ἀνεγράφησαν ἀμέσως κατωτέρω (σ. 169, 36 κ. ἐ.), ἦτό τις πρὸ τῆς 1 Σεπτεμβρίου τοῦ ἀναγεγραμμένου ἔτους 1447, ἀποδεικνύεται ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῆς Ἰνδικτιῶνος, τῆς δεκάτης. Πράγματι τοῦ ἔτους 1447 μόνον οἱ ὀκτὼ πρῶτοι μῆνες ἀντιστοιχοῦσι πρὸς Ἰνδικτιῶνα δεκάτην, ἀπὸ δὲ τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1447 ἤρχιζεν ἡ ἐνδεκάτη Ἰνδικτιῶν. Πρὸς ταῦτα δὲ φαίνονται ἀντιτιθέμενα τὰ ἐν σ. 154, 37 συνέβημεν ἐπὶ τούτοις δηλονότι ἵνα ἀπὸ τῆς παρούσης ἡμέρας τῆς τῆς ια' Ἰνδικτιῶνος καὶ εἰς τὸ ἔμπροσθεν. Ἄλλ' ἡ ἀντίφασις αἴρεται ἐκ τούτου, ὅτι μετὰ τὴν λέξιν ἡμέρας εἶχεν ἀφεθῆ κενὸν διὰ τὴν ἐγγραφὴν ὀριστικῆς ἡμέρας τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης. Ὅτε δὲ ἀπεφασίσθη ἡ ὑπογραφή αὐτῆς, προσετέθησαν αἱ λέξεις τῆς ια' ἔμπροσθεν συσφιγθεῖσαι ἐν τῷ ἀφεθέντι κενῷ χώρῳ, ἔμεινε δὲ καὶ πάλιν κενὸν μόνον διὰ τὴν προσθήκην τῆς ὀριστικῆς ἡμε-

εἰς τὴν παρὰ τοῖς Βενετοῖς ἐνέρχῃ τοῦ ἔτους τῇ 1 Μαρτίου (more Veneto), ἀλλ' αἱ λέξεις κατὰ τὸ ἔθος τῆς Βενετίας ἀντιστοιχοῦσι πρὸς τὰ κατωτέρω (σ. 169, 29 καὶ 170, 18-19) κατὰ τὸν τῶν Λατίνων δρόμον, ἥτοι δηλοῦσι τὸν ἀπὸ τῆς τοῦ Χριστοῦ σαρκώσεως (σ. 154, 16) ὑπολογισμὸν τοῦ ἔτους τὸν συνήθη παρὰ τοῖς Λατίνοις κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὸ βυζαντινὸν ἔθος τῆς ἀπὸ κτίσεως κόσμου μετρήσεως. Πράγματι δὲ τὸ ἔτος 1446 συμπέπει πρὸς Ἰνδικτιῶνα ἐνάτην. Περιεργον δὲ εἶνε, ὅτι ἐν τῷ ἀντιστοίχῳ μέρει τοῦ λατινικοῦ καιμένου ἡ ἡμέρα τοῦ Ἰουλίου, καθ' ἣν εἶχεν ὑπογραφῆ τὸ γράμμα τοῦ δουκό, δὲν ἀνεγράφη, τοῦ χώρου μένοντος κενοῦ.

ρομηνίας μεταξὺ τῶν λέξεων ἡμέρας καὶ τῆς ια^{ης}, ὅπου οἱ ὑπογρά-
 φαντες τὴν συνθήκην ἐλησιμόνησαν νὰ συμπληρώσωσιν ἐν τῷ
 ἑλληνικῷ κειμένῳ, οὐχὶ δὲ καὶ ἐν τῷ λατινικῷ, ὅπου δὲν παρί-
 στατο τοιαύτη ἀνάγκη, διότι ἀνέκαθεν εἶχον γραφῆ μόνον γε-
 νικώτερον αἱ λέξεις a die presenti. Ἄλλ' ἡ συνθήκη ἐκείνη,
 ἣτις ἐμελλε νὰ ὑπογραφῆ ἄγνωστον ἡμέραν μεταξὺ τῆς 1 Ἰα-
 νουαρίου καὶ τῆς 31 Αὐγούστου τοῦ 1447, μόλις τῇ 21 Ἀπριλίου
 1448 κατωρθώθη τέλος νὰ βεβαιωθῆ καὶ ὑπογραφῆ, ὡς βλέ-
 πομεν ἐκ τῶν ἐν τέλει τοῦ χρυσοβούλλου (σ. 170, 18) λέξεων
 τῇ εἰκοστῇ πρώτῃ τοῦ Ἀπριλλίου μηνὸς Ἰνδικτιῶνος ια' ἔτει
 χιλιοστῷ τετρακοσιοστῷ τεσσαρακοστῷ ὀγδόῳ κατὰ τὸν τῶν
 Λατίνων δρόμον, ἀπὸ δὲ κτίσεως κόσμου ς ρ νς. Καὶ ἔχο-
 μεν μὲν ἐνταῦθα τὸ ἐπόμενον τῷ 1447 ἔτος 1448, ἀλλ' ἡ Ἰν-
 δικτιῶν μένει ἡ αὐτὴ, ἡ ἐνδεκάτη, διότι πρὸς αὐτὴν ἀντιστοιχεῖ
 ὁ μὴν Ἀπρίλιος, καθ' ὃν ὑπεγράφη ἡ συνθήκη, τῆς δωδεκάτης
 Ἰνδικτιῶνος ἀρχομένης μόνον τῇ 1 Σεπτεμβρίου 1448. Ἐὖν δὲ
 λόγον τῆς ἀναβολῆς τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης ἐξηγεῖ τὸ
 ἐν τέλει αὐτῆς πρόσθετον σημεῖωμα Σημεῖωσαι ὅτι εἰ καὶ αἱ
 προειρημέναι τρέβαι ἐγράφησαν ἐν ἔτει τῷ καὶ ἡμέρῃ τῇ
 ἀνωτέρῳ (ἐν σ. 154, 37 κ. ἐ.) γεγραμμένη, ἀλλὰ διὰ τὸν ἀκμά-
 σαντα λοιμὸν ὠμόθησαν ἐν τῷ ἐπακολουθήσαντι χρόνῳ κτλ.
 (σ. 170, 8 κ. ἐ.). Ἐνεκα δὲ τῆς ἀναβολῆς ταύτης ἐπῆλθε καὶ ἡ
 ἀνάγκη τῆς ἀντικαταστάσεως ἐνὸς τῶν μαρτύρων, τοῦ Δημη-
 τρίου Παλαιολόγου, ἐξαδέλφου τοῦ αὐτοκράτορος, ἅτε κωλυ-
 θέντος ὑπὸ νόσου κατὰ τὸ ἀκροτελεύτιον σημεῖωμα, διὰ τοῦ
 μεγάλου δομεστίκου Ἀνδρονίκου Παλαιολόγου τοῦ Καντακου-
 ζηνοῦ. Καὶ δὲν φαίνεται μὲν γνωστὸς ἄλλοθεν ὁ λοιμὸς οὗτος,
 οὐδὲ γινώσκομεν τὴν διάρκειαν καὶ τὴν ἔκτασιν αὐτοῦ, δυσκό-
 λως δὲ θὰ ἠδυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι εἶνε αὐτὸς ἐκεῖνος
 ὁ λοιμὸς, ἐξ οὗ μαρτυρεῖται ἀποθανῶν ἐν Σηλυβρία τὸν Ἰούλιον
 τοῦ 1448, ἧτοι μῆνάς τινας μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθή-

κης, ὁ ἀδελφὸς τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Δημήτριος¹. Ἄλλ' ὅπωςδὴποτε τὴν μὲν σημασίαν τοῦ λαιμοῦ ἀποδεικνύει τὸ γεγονὸς τῆς ἐπὶ μακρὸν ἀναβολῆς τῆς ἐτοιμῆς ἄλλως πρὸς ὑπογραφὴν συνθήκης, εἰ μὴ ἐζητεῖτο ἀπλῶς πρόρρασις πρὸς ἀναβολὴν, ἕως ἐπέσαν τὰ πράγματα, τὴν δὲ διάρκειαν τῆς νόσου βλέπομεν μακρὰν, ἀρχομένης μὲν κατ' ἀγνωστον μῆνα τοῦ 1447 μεταξὺ Ἰανουαρίου καὶ Σεπτεμβρίου (Ἰνδικτιῶνος δεκάτης), λωφασάτης δὲ μόνον μικρὸν χρόνον πρὸ τῆς 21 Ἀπριλίου 1448, ὅτε τέλος ὑπεγράφη ἡ συνθήκη. Κατὰ ταῦτα εἶχεν ἤδη συνταχθῆ ἡ συνθήκη καὶ ἦτο ἐτοίμη πρὸς ὑπογραφὴν, μόνον δ' ἡ ἡμέρα εἶχεν ἀφεθῆ ἐν κενῷ, καὶ ταῦτα μόνον ἐν τῇ ἐλληνικῇ κειμένῳ, ἐν ᾧ ἐν τῇ λατινικῇ οὔτε κενὸν ὑπάρχει οὔτε ἀριθμὸς Ἰνδικτιῶνος σημειοῦται ἐνταῦθα. Ἄλλ' ἡ ἀναγραφὴ τῆς ἐνδεκάτης Ἰνδικτιῶνος, ἀρχομένης ἀπὸ τῆς 1 Σεπτεμβρίου 1447, δεικνύει, ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς ὑπογράφης ἔμελλε νὰ εἶνε μία τῶν μετὰ τὴν ἡμερομηνίαν ἐκείνην. Εἰδικώτερον δὲ ὠρίζετο αὕτη κατωτέρω ὡς ἡ 19 Σεπτεμβρίου² (1447).

Εἶχε δὲ γραφῆ τὸ μὲν ἐλληνικὸν κείμενον ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ νοταρίου Γεωργίου τοῦ Γαλησιώτου, τὸ δὲ λατινικὸν διὰ χειρὸς Λεονάρδου τοῦ Κουαλέα, βασιλικῆ ἐξουσίᾳ νοταρίου καὶ τεταγμένου κριτοῦ καὶ κανιζελλαρίου τοῦ Βενετοῦ βαίλου. Καὶ ἐν ἄλλαις δὲ τῶν προγενεστέρων συνθηκῶν ἡ λατινικὴ μετάφρασις εἶχε γείνει ὑπὸ Βενετῶν, ἐν οἷς καὶ ὁ ἐκ Κρήτης Βενετὸς Βαρθολομαῖος Μαουρούτζικος ὁ γράψας τὸ λατινικὸν κείμενον τῆς συνθήκης τοῦ 1418³. Ἄλλὰ τρεῖς καὶ τὸ λατινικὸν κείμενον ἐγράφη ὑπὸ Ἑλλήνων εἶνε δὲ οὔτοι τῷ μὲν 1324 ὁ διερμηνευτὴς Γεώργιος Καβαλλάρopoulos⁴, τῷ δὲ 1390 ὁ

¹ Λαονίκου Χαλκοκονδύλη ἐκδ. Βόννης σ. 341, 8. — Γεωργίου Φραντζῆ ἐκδ. Βόννης σ. 203, 10.

² Ἴδα ἀνωτέρω σ. 161, 2. Πρὸς σ. 161, 21.

³ Miklosich - Müller ἐνθ' ἀν. σ. 162.

⁴ Αὐτόθι. σ. 104.

Φίλιππος Τζουκανδήλης¹ καὶ τῷ 1442 ὁ Φραγγούλιος Σερβόπουλος². Μαρτυρεῖται δὲ καὶ ἐντεῦθεν ἢ ἕνεκα τῶν πυκνοτέρων σχέσεων πρὸς τοὺς Λατίνους ἀπὸ τοῦ δεκάτου τετάρτου μάλιστα αἰῶνος προίονσα παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς λατινομάθεια, ἣς κυριώτατοι ἀντιπρόσωποι εἶνε ὁ Δημήτριος Κυδωνῆς καὶ ὁ Μάξιμος Πλανούδης καὶ ἔπειτα οὐκ ὀλίγοι τῶν εἰς τὴν Ἰταλίαν μεταναστευσάντων Ἑλλήνων λογίων, ἐν οἷς ἐξέχει ὁ Βησσαρίων. Εἶνε δὲ τὸ θέμα τοῦτο περὶ τῆς παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς λατινομαθείας ἄξιον νὰ ἐφελκύσῃ τὴν προσοχὴν τινος τῶν νεωρωτέρων παρ' ἡμῖν ἐρευνητῶν, καθ' ἃ πολλὰκις συνεστήσαμεν εἰς τοὺς ἡμετέρους μαθητάς.

Μάρτυρες δὲ τῆς ὑπ' ὄψιν ἡμῶν συνθήκης τοῦ ἔτους 1448 εἶχον ὀρισθῆ παρὰ μὲν τοῦ αὐτοκράτορος ὁ ἐξάδελφος αὐτοῦ Δημήτριος Παλαιολόγος ὁ Καντακουζηνὸς καὶ ὁ γαμβρὸς αὐτοῦ καὶ μέγας διερμηνευτὴς Λουκάς ὁ Νοταρᾶς, παρὰ δὲ τῶν Βενετῶν ὁ Φίλιππος Κονταρίνης, ὁ Φαβρίκιος Κορνάρος καὶ ὁ Μάρκος Μπάλμπης. Ἄλλ' εἰ καὶ ἡ συνθήκη ἦτο ἐτοίμη ἀπὸ Σεπτεμβρίου 1447, ἡ ὑπογραφή αὐτῆς ἀνεβλήθη, ὡς εἶδομεν, μέχρι τῆς 21 Ἀπριλίου 1448 διὰ τὸν ἀκμάσαντα λοιμὸν, ὡς ῥητῶς ἀναγράφεται ἐν τῇ κωδικέλλῃ τῆς συνθήκης τῇ προστιθεμένῃ ἐν τέλει αὐτῆς. Κωλυθεὶς δὲ τότε νόσῳ τινὶ ὁ μεταξὺ τῶν μαρτύρων Δημήτριος Παλαιολόγος ὁ Καντακουζηνὸς ἀντικατεστάθη ὑπὸ τοῦ μεγάλου δομεστίκου Ἀνδρονίκου τοῦ Παλαιολόγου. Ὑπογράψας δὲ τότε ὁ αὐτοκράτωρ τὴν συνθήκην παρέδωκεν αὐτὴν εἰς τὸν βάσιλον, ἀποστελλαντα εἰς τὴν Βενετίαν, ὅπου καὶ ἀπόκειται σήμερον ταυτοχρόνως δ' ὁ βάσιλος ἐνεχείρισεν εἰς τὸν Ἰωάννην Παλαιολόγον ἕτερον ἀντίγραφον, ἐσφραγισμένον διὰ κηρίνης βούλλης, φερούσης ἐπιτετυπωμένην τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Μάρκου καὶ μὴ περισωθὲν μέχρις ἡμῶν³.

¹ Αὐτόθι σ. 148.

² Αὐτόθι σ. 213.

³ Ὅμοιᾳ κηρίνῃ βούλλᾳ φέρουσα τὴν εἰκόνα τοῦ ἁγίου Μάρκου ἐν τῇ εἰς τὸν

Τῶν ἀνωτέρω μαρτύρων τοὺς μὲν Λατίνους δὲν γινώσκομεν ἄλλοθεν, μανθάνομεν δὲ μόνον ἐκ τοῦ ἐν αὐτῇ τῇ συνθήκῃ ἀποδιδομένου εἰς αὐτοὺς ἐπιθέτου εὐγενῶν, ὅτι ἦσαν τῶν Βενετῶν εὐπατριδῶν. Τὸ δὲ ἄλλο περὶ αὐτῶν ἐπίθετον φρασιμῶν, οὐ καὶ ἐν ἄλλαις προγενεστέραις συνθήκαις γίνεται χρήσις, μεταφραζόμενον ἐν τῷ λατινικῷ κειμένῳ διὰ τοῦ *sapientibus*, εἶνε πιθανῶς ἢ ἀπόδοσις τοῦ βενετικοῦ *savii*. ἤδυνάμεθα δ' ἐντεῦθεν ἴσως νὰ εἰκάζωμεν, ὅτι, καθ' ἃ ἐν Βενετία ὑπῆρχεν ἡ ἀρχὴ τῶν πέντε ἐμποτῶν τοῦ ἐμπορίου (*Cinque Savii alla mercanzia*), ὑφίστατο καὶ παρὰ τῇ ἐν Κωνσταντινουπόλει βενετικῇ παρειακῇ ἀνάλογός τις ἀρχή, ἧς μέτοχοι ἦσαν οἱ τρεῖς Λατίνοι μάρτυρες, ἅτε τῆς συνθήκης ὡς τὸ πλεῖστον εἰς ἐμπορικὰς ὑποθέσεις ἀναφερομένης. Τῶν δ' Ἑλλήνων μαρτύρων γνωστότατος εἶνε ὁ Λουκάς Νοταρᾶς, ὃν ἐθανάτωσε μετὰ τῶν τέκνων ἅμα τῇ ἀλώσει ὁ Μωάμεθ Β', περὶ οὗ θέλομεν γράψει ἐν τῷ Νέῳ Ἑλληνομνήμονι ἰδίαν μονογραφίαν, ἐν ἣ θέλει γεῖναι λόγος καὶ περὶ τῆς κηδεστίας αὐτοῦ πρὸς τοὺς Παλαιολόγους¹. πλὴν δ' αὐτοῦ ἐχρησίμευσε κατὰ τὰνωτέρω ὡς μάρτυς Ἀνδρόνικος Παλαιολόγος ὁ Καντακουζηνός.

Ἄξια δὲ παρατηρήσεως πρὸ τῆς ἐξετάσεως τῶν θεμάτων αὐτῆς τῆς συνθήκης εἶνε καὶ τὰ περὶ τοῦ καντζελλαρίου τοῦ Βενετοῦ βασιλείου. Καὶ ἦτο μὲν κατὰ τὸν χρόνον τῆς υπογραφῆς τῆς συνθήκης τοιοῦτος ὁ Λεονάρδος Κουαλέας (*Qualaia*) ὅτι δὲ καὶ ἐν παντὶ χρόνῳ ὑπῆρχεν, ὡς εἰκὸς, τοιοῦτος, ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς μνείας τοῦ Πέτρου ντὲ Ἀρένα ὡς καντζελλαρίου τοῦ Βενετοῦ βασιλείου ἐν ἔτει 1343, ὅτε ὑπεγράφη ἡ ἐν τῷ προκειμένῳ ἐγγράφῳ μνημονευομένη ἀρχαιότερα συνθήκη τῆς 21

αὐτοκράτορα παραδοθέντι ἀντιγράφῳ μνημονεύεται ἐν ταῖς συνθήκαις τοῦ 1406 (*Afsiklosich - Müller* σ. 153), τοῦ 1418 (αὐτόθι σ. 162), τοῦ 1423 (αὐτόθι σ. 172), τοῦ 1431 (αὐτόθι σ. 185), τοῦ 1436 (αὐτόθι σ. 191) καὶ τοῦ 1442 (αὐτόθι σ. 215).

¹ Ἐν τούτῳ τῷ μετὰ τὸ Νέον Ἑλληνομνήμονα Τόμ. Δ', 1907, σ. 454 κ. ε. Σπυρ. Π. Λάμπρου Παλαιολόγια καὶ Παλοποννησιακά Τόμ. Β' ἐν τῷ Προλόγῳ.

Αὐγούστου 1343 μεταξὺ τῆς Βενετίας καὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ε΄. Καὶ ὁ μὲν Ἀρένα ὁ τὰ χρέη καγκελλαρίου, ἦται γραμματέως, παρὰ τῷ Βενετῷ βαίλῳ ἐκπληρῶν ἦτο συγχρόνως πρεσβύτερος τῆς ἐν Βενετία ἐκκλησίας τοῦ Ἁγίου Βαρθολομαίου καὶ νοτάριος Βενετίας. Μνημονεύεται δὲ οὗτος ὡς νοτάριος Βενετίας ἀπλῶς ἄνευ ἄλλης προσθήκης περὶ τῆς ιδιότητος αὐτοῦ ταύτης· περὶ δὲ τοῦ Λεονάρδου Κουαλέα μανθάνομεν, ὅτι τὸ ἀξίωμα τοῦ νοταρίου, ὅπερ περιεβάλλετο πλὴν τοῦ τοῦ καντζελλαρίου τοῦ βαίλου, ἦτο δεδομένον εἰς αὐτὸν βασιλικῇ ἐξουσίᾳ, καθ' ἃ καὶ τῷ μὲν 1431 εἰς τὸν Νικόλαον ντὲ Μαρτινότηζω τοῦ ποτὲ Γαλμότι ντὲ Φάνω¹, τῷ δὲ 1436 εἰς τὸν Νικόλαον Γιράρντον τὸν ἀπὸ Βενετίας ποτὲ Γιράρντου². Καὶ πιθανώτατον μὲν εἶνε, ὅτι οἱ τοιοῦτοι Φράγκοι νοτάριοι οἱ καὶ παρὰ τῷ Βενετῷ βαίλῳ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὡς καντζελλάριοι λειτουργοῦντες ἐχρησίμευον πρὸς σύνταξιν συμβολαιογραφικῶν πράξεων μόνον μεταξὺ Λατίνων ἢ τὸ πολὺ μεταξὺ Λατίνων καὶ Ἑλλήνων. Ἄγνωστον δὲ παραμένει, ἂν ἢ παράλειψις τῶν λέξεων βασιλικῇ ἐξουσίᾳ ἐν τῇ μνείᾳ τοῦ ἀρχαιότερου νοταρίου Ἀρένα εἶνε τυχαία ἢ ἐνδεικνύει, ὅτι τὸν δέκατον τέταρτον αἰῶνα τοιοῦτοι Φράγκοι νοτάριοι ἐλειτούργουν ἄνευ τῆς ὑποχρέωσως βασιλικῆς ἀναγνωρίσεως, ἐν ᾗ ἀργότερον ἐπὶ τοῦ Ἰωάννου Η΄ ἢ καὶ πρότερον ἤδη ὑπῆρχεν ἡ ὑποχρέωσις διορισμοῦ τῶν τοιούτων νοταρίων καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ κατὰ τὰς περιστάσεις ἐκεῖνας, καθ' ἃς οἱ τοιοῦτοι νοτάριοι εἶχον ἀναγνώρισιν καὶ παρὰ τῆς Βενετίας, ὡς συμβαίνει τῷ 1448 ἐν τῇ περιπτώσει τοῦ ἀπὸ Κρήτης Βαρθολομαίου Μαουρουτζίκου, νοταρίου βασιλικοῦ καὶ τῆς Βενετίας³, καὶ τῷ 1442 τοῦ Φραγγουλίου Σερβοπούλου, βασιλικῇ καὶ δούκιῃ

¹ Miklosich-Müller ἐνθ' ἀν. σ. 185.

² Αὐτόθι σ. 194.

³ Miklosich-Müller ἐνθ' ἀν. σ. 162.

τῶν Βενετικῶν ἐξουσία διπλοῦ νοταρίου καὶ καντζελλαρίου τοῦ βασιλοῦ¹.

Ἀναφέρετο δὲ ἡ συνθήκη τοῦ 1448, ἣς ἡ διάρκεια ὠρίσθη πενταετής, ὡς ἄλλως καὶ αἱ πλείσταί τῶν λοιπῶν μετὰ τῆς Βενετίας συνθηκῶν², εἰς τὸν καθορισμὸν διαφόρων ζητημάτων καὶ ἀμοιβαίων συμφερόντων, ὧν τινὰ παρειλκύνοντο ἄλυτα ἤδη ἀπὸ προγενεστέρων χρόνων. Εἶνε δὲ ταῦτα τὰ ἐξῆς, ἅτινα διαιροῦμεν εἰς ἄρθρα, καίτοι δὲν ἀριθμοῦνται τοιαῦτα ἐν τῇ συνθήκῃ, ἣς ἀκολουθοῦμεν οὐχ ἤττον τὴν σειρὰν. Εἶνε δὲ σαφές, ὅτι οἰονεὶ πρὸς ἀριθμοὺς ἀντιστοιχοῦσι τὰ Ἔτι, δι' ὧν ἐν τῇ συνθήκῃ γίνεται συνήθως ἡ μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς ὁρισμοῦ εἰς ἄλλον.

Καὶ πρῶτον μὲν ἀνανεοῦνται πᾶσαι αἱ μέχρι τοῦ χρόνου τῆς υπογραφῆς τῆς νέας συνθήκης συνωμολογημέναι συνθήκαι καὶ παντοῖαι ἄλλαι συμφωνίαι μεταξὺ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Βενετίας.

Δεύτερον δὲ συμφωνεῖται, ὅπως, ἀναγνωριζομένων τῶν τέως συμπεφωνημένων περὶ ἐλευθέρας παρὰ τῶν Βενετῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀγορᾶς ἀκινήτων, ἧτοι οἰκιῶν, κήμπων, περιβολίων καὶ κτημάτων, οὐχ ἤττον οἱ Βενετοὶ ἀναλάβωσι τὴν ὑποχρέωσιν νὰ μὴ προβαίνωσι κατὰ τὴν πενταετῆ διορίαν τῆς συνθήκης εἰς νέας ἀγορᾶς, ἀπαλλασσόμενοι ἄλλως παντὸς βάρους διὰ τὰς πρότερον περιελθούσας εἰς αὐτοὺς κτήσεις. Ἡ διάταξις αὕτη σχεδὸν αὐτολεξεί παρελήφθη ἐκ τῶν προγενεστέρων ἀπὸ τοῦ 1390 συνθηκῶν.

Τρίτον δριζεται, ὅπως παρὰ τὸ δικαίωμα, ὅπερ πρότερον εἶχον οἱ Βενετοὶ, τοῦ ἰδρύειν ἐν Κωνσταντινουπόλει ὄσαδῆποτε καπηλεῖα ἐν οἷς ἐπωλεῖτο οἶνος, τοῦ λοιποῦ περιορισθῆ ὁ ἀρι-

¹ Αὐτόθι σ. 215.

² Miklosich-Müller ἐνθ. ἀν. σ. 114 κ.έ. (ἔτους 1349), σ. 121 κ.έ. (ἔτους 1357) σ. 135 κ.έ. (ἔτους 1390), σ. 144 κ.έ. (ἔτους 1406), σ. 153 κ.έ. (ἔτους 1418), σ. 168 κ.έ. (ἔτους 1428), σ. 177 κ.έ. (ἔτους 1431), σ. 185 κ.έ. (ἔτους 1436) σ. 207 κ.έ. (ἔτους 1442). Πλὴν τῶν πενταετῶν τούτων συνθηκῶν ἕξαιτῆς μὲν ὑπῆρξαν ἡ τοῦ ἔτους 1392 (σ. 105 κ.έ.), ἐπταετῆς δὲ ἡ τοῦ 1342 (σ. 111 κ.έ.).

θμὸς αὐτῶν εἰς δεκαπέντε καὶ μόνον. Δίδεται δὲ ἄδεια, ὅπως ἐν τούτοις ἐπιτρέπηται ἡ πώλησις παντοῦ οἴνου κατακοπτικῶς ἐν οἰαδήποτε ποσότητι. Ἄξια δὲ σημειώσεως εἶνε ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἡ χρῆσις τῆς λέξεως κατακοπτικῶς, σημαίνουσης τὴν παρ' ἡμῖν λεγομένην λιανικὴν πώλησιν. Καὶ ἡ διάταξις αὕτη περιλαμβάνεται ἐν ἀπάσαις ταῖς προηγουμέναις ἀπὸ τοῦ 1390 συνθήκαις, αἰτινας διὰ τὸ ὁμοιόρρυθμον τῆς διατυπώσεως περιέχουσιν ὁμοίως καὶ τὴν λέξιν κατακοπτικῶς¹.

Διὰ δὲ τοῦ τετάρτου ἄρθρου τῆς συνθήκης ὠρίσθη περὶ τοῦ σίτου, ὁμοίως κατ' ἐπανάληψιν τῶν διαλαμβανομένων ἐν ἀπάσαις ταῖς ἀπὸ τοῦ 1390 συνθήκαις, ὅτι ἔμενεν ἐλευθέρᾳ ἡ πώλησις αὐτοῦ εἰς τοὺς Βενετοὺς ἐφ' ὅσον δὲν ἦτο ἐκ τοῦ γεωργουμένου ἐν χώραις αὐτῆς τῆς αὐτοκρατορίας, ἀλλ' εἰσῆγετο ἔξωθεν. Πρώτη δὲ τῶν σωζομένων συνθηκῶν, εἰς ἣν συμπεριελήφθη διάταξις περὶ ἐξωνήσεως σίτου ὑπὸ τῶν Βενετῶν, ἦτο ἡ ὁμολογηθεῖσα τῇ 8 Ἰουνίου 1265 ἐπὶ τοῦ Μιχαὴλ Παλαιολόγου, ὀλίγα ἔτη μετὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἀνάκτησιν τῆς τέως ὑπὸ τῶν Λατίνων κατεχομένης Κωνσταντινουπόλεως, ὅτε καὶ ἄλλα σπουδαῖα ζητήματα ἐκανονίσθησαν μεταξὺ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Βενετίας. Εἶχε δὲ ἡ διάταξις ἐκεῖνη, ἣτις εἶνε ἀφ' ἑαυτῆς σαφῆς καὶ δὲν ἔχει ἀνάγκην ἐρμηνείας, ὥδε: *Ἴνα ἔχωσιν οἱ Βενέτικοι ἄδειαν ἐξωνεῖσθαι σίτον ἀπὸ τῆς χώρας τῆς βασιλείας μου καὶ διακομίζειν αὐτὸν ἐνθα θέλουσι παρ᾽ ἐξ (γρ. πάρεξ;) τῶν χωρῶν τῶν ἐχθρῶν τῆς βασιλείας μου· ὅταν δὲ πωλῆται ὁ σίτος ἐν Κωνσταντινουπόλει τὸ κεντηνάριον ἐπέκεινα τῶν πενήκοντα ὑπερπύρων, οὐ μὴν ἐξωνῶνται αὐτόν*². Εὐρύτερον δὲ διατάχθησαν τὰ τῆς ὑπὸ Βενετῶν πωλήσεως σίτου τῇ 19 Μαρτίου 1277 διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ αυτοκράτορος Μιχαὴλ Παλαιολόγου ὁμολογηθείσης συνθήκης, ἐν ἣ ὠρίσθησαν τὰ ἑξῆς: *Ἐπι ἵνα ἔχωσιν ἐπ' ἀδείας οἱ Βενέτικοι*

¹ Miklosich-Müller ἐνθ' ἀν. σ. 137, 146, 156, 166, 179, 184, 209.

² Miklosich - Müller ἐνθ' ἀν. σ. 81.

ἐξωνεῖσθαι σίτον καὶ ἐκβάλλειν αὐτὸν ἔξω τῆς χώρας τῆς βασιλείας ἡμῶν μετὰ καραβίων αὐτῶν ἢ ξύλων ἢ ἄλλων ξενικῶν, καὶ ἔνθα ἂν θελήσωσιν ἀποκομίζειν τὸν τοιοῦτον σίτον, ἄνευ τῶν χωρῶν τῶν ἐχθρῶν τῆς βασιλείας ἡμῶν, ὅταν τὰ ἑκατὸν μῶδια τοῦ σίτου διαπωλῶνται εἰς ὑπέρπυρα ἑκατὸν ἢ καὶ ἔλαττον. Ἐὰν δὲ ἐπέκεινα τῶν ἑκατὸν ὑπερπύρων διαπωλῶνται, οὐ μὴ ἔχωσιν ἄδειαν ἐκβάλλειν σίτον ἀπὸ τῶν χωρῶν τῆς βασιλείας ἡμῶν ἄνευ προτροπῶν τῆς βασιλείας ἡμῶν· ἐὰν δὲ ἐπαυξηθῇ ὁ μῶδιος, ἵνα ἢ κατὰ τὴν ἀναλογίαν τῆς ἐπαυξήσεως. Ὅμοίως δὲ ἵνα εἴν τις Βενέτικος ἢ Βενέτικοι ἔλθωσιν ἀπὸ τῆς μεγάλης θαλάσσης (ἦτοι τοῦ Ἐδξείνου πόντου) μετὰ καραβίου ἢ ξύλου, τὸ μὲν Βενετίκου ἢ ξένου, μετὰ σίτου ἢ ἄλλου γεννήματος, δύνωνται ἀπέρχεσθαι μετὰ τοῦ τοιούτου ξύλου αὐτῶν ἢ ξένου καὶ σίτου ἢ ἄλλου γεννήματος ἐλευθέρως καὶ ἄνευ ἀντιλογίας τινὸς τῆς βασιλείας ἡμῶν ἢ τινὸς προσώπου δικαίῳ τῆς βασιλείας ἡμῶν¹. Ἐν δὲ τῇ συνθήκῃ τοῦ Ὀκτωβρίου 1324 ἐπὶ Ἀνδρονίκου Α' Παλαιολόγου ὄριζοντο τὰ ἑξῆς: "Ἔτι ἵνα πάντες οἱ Βενέτικοι καὶ οἱ ὡς Βενέτικοι κρατούμενοι καὶ καταλογιζόμενοι ὡς Βενέτικοι ἔχωσιν ἄδειαν καὶ ἐλευθερίαν ἐκβάλλειν, δοκιμάζειν, ἀγοράζειν καὶ πωλεῖν ἐν πᾶσι τοῖς μέρεσι τῆς χώρας τῆς ἡμετέρας βασιλείας κέγγρον, φάβα, κριθὴν καὶ πᾶν ἄλλο γέννημα καὶ ὄσπριον; ἄνευ τοῦ σίτου τοῦ γεωργομένου ἐν τῇ χώρᾳ τῆς βασιλείας μου, καθὼς διαλαμβάνεται ἐν ταῖς πρώην γενουῖαις τρέβαις...². Τέλος δ' ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ 1390 καὶ ἑξῆς συνθήκαις διευτυπώθησαν τὰ περὶ τῆς πωλήσεως τοῦ σίτου ὡς καὶ ἐν τῇ τοῦ 1448, περὶ ἧς ἡμῖν ὁ λόγος ἐνταῦθα. Συμφώνως πρὸς τὰς συνθήκας ταύτας ἀπανταχοῦ μὲν τοῦ κράτους εἶχον οἱ Βενετοὶ τὸ δικαίωμα νὰ πωλῶσι σίτον ἐκ τοῦ ἐν τῷ βυζαντιακῷ κράτει γεωρ-

¹ Ἀπόθι σ. 92.

² Ἀπόθι σ. 101.

γουμένου ἐλευθέρως ὅπου δὲν ὑπῆρχε προσφορίον, ἀλλ' ἠδύ-
ναντο νὰ πωλῶσι καὶ ἐν τῷ τόπῳ τοῦ προσφορίου, πληρόνον-
τες τὸ νόμιμον τέλος (κομμέρκιον). Ἄλλ' ἂν τις Ἕλληγν ἤθελε
νὰ πωλήσῃ σίτον ὅπου ὁ Βενετικός πωλεῖ ἔξω προσφορίου,
τότε ὁ Βενετὸς κομμέρκιον οὐκ ἀποφλήσει διὰ τὸ ἐλευθέρως
δύνασθαι πωλεῖν. Παρελήφθησαν δὲ καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ἀπὸ τοῦ
1390 προγενεστέρων συνθηκῶν, ὁμοίως διατετυπωμένα, διὸ καὶ
ἐν ἐκείναις εὐρίσκομεν τὴν λέξιν προσφορίον¹. Τὴν λέξιν ταύτην
τὸ πρῶτον ἐν ταῖς συνθήκαις ταύταις εὐρίσκομεν ἀσφαλῶς. Καὶ
ἀπαντῶσι μὲν ἐν τῷ ὑπὸ Κυρίλλου τοῦ Σκυθοπολίτου γραφέντι
βίβῳ τοῦ ἁγίου Σάββα, οἷον ἐξέδωκεν ὁ Ἰωάννης Βαπτιστῆς Κο-
τελέριος ἐκ τοῦ Κολβερτινοῦ κώδικος 4461, τοῦ σήμερον φέ-
ροντος τὸν ἀριθμὸν ἐλληνικοῦ κώδικος τῆς Ἐθνικῆς βιβλιοθή-
κης Παρισίων 1609, αἱ λέξεις πέμπει ὁ κανονάρχης κειμή-
λιον ἢ ἱμάτιον διὰ τοῦ προσφορίου², ἀλλ' εἶνε καταφανές, ὅτι
ἡ λέξις προσφορίου δὲν ἔχει ἐνταῦθα ὀρθῶς, καθ' ἃ δὲ βλέπο-
μεν ἐν τῇ ὤφ τῆς ἐκδόσεως διωρθώθη ὑπὸ τοῦ Λεοντος Ἀλλα-
τίου εἰς προσφοραρίου, καὶ ἐν τῇ ἀπέναντι τοῦ ἐλληνικοῦ κει-
μένου λατινικῇ μεταφράσει ἐγράφη per oblationarium vel
procuratorem. Τίς δ' ἡ σημασία τῆς λέξεως προσφορίον ἐν τῇ
ἡμετέρᾳ συνθήκῃ γίνεται δῆλον ἐκ τε τοῦ ἐτύμου αὐτῆς καὶ
τῶν χωρίων τῆς συνθήκης ἐν ἣ ἀπαντᾷ. Καὶ δὴ εἶνε σύνθετος
ἐκ τῆς προθέσεως πρὸς καὶ τοῦ φόρος ἐν τῇ ἐννόχῃ ἀγορᾷ
ἐκ τοῦ λατινικοῦ forum, καὶ σημαίνει πιθανῶς μικρὰν ἀγορὰν
ἢ δεῖγμα δίκην παραρτήματός τινος τῶν ἐν Κωνσταντινουπό-
λει φόρων, ἀδῆλον τίνος, ἢ καὶ τῶν ἐν ἄλλαις πόλεσι τοῦ κρά-
τους ἢ καὶ ἴδιον τόπον πρὸς ἐκθεσιν καὶ πώλησιν σίτου. Καὶ
ἡ λέξις δὲ Raiba, ἧς γίνεται χρῆσις ἐν τοῖς ἀντιστοιχείοις χω-

¹ Miklosich - Müller ἐνθ' ἀν. ἐν αἰς σελίδι καὶ ἡ λέξις κατακοπιτικῶς. Ἴδε ἀνω-
τέρω σ. 183 σημ. 1.

² Joh. Bapt. Cotelerius Ecclesiae Graecae Monumenta. Ἐν Παρισίοις
1686. Τόμ. Γ' σ. 328.

ρίοις τοῦ λατινικοῦ κειμένου τῆς συνθήκης, ἐρμηνεύεται ἐν τῷ μόνῳ ἄλλῳ χωρίῳ, ἐξ οὗ ἦτο μέχρι τοῦδε γνωστῆ, κειμένου τινὸς τοῦ 1526 σ. 53 τῆς Σαόνας ἢ Σοβάνας, ἐν τῇ ἰταλικῇ ἐπαρχίᾳ Grossetto, διὰ τῶν λέξεων *ad transcendum per quamdam partem, per quam molendinarii Saouae portant grana ad molendum. Καὶ κατωτέρω an fori frumentarii nomine* ἔρωτᾷ ὁ Ducange¹.

Καὶ τὰ μὲν ἄλλα εἶνε σαφῆ ἐν τοῖς διατασσομένοις ὑπὸ τῆς συνθήκης. Ἀμφίβολα δέ πως μένουσι μόνον τὰ περὶ τῆς περιστάσεως, καθ' ἣν ἐπίωλει τις Ἑλλην σῖτον ἔξω προσφορίου ὄπου καὶ Βενετὸς κάπηλος. Ὅποια δὲ τέλος τὰ ὄρια τοῦ προσφορίου ἐν Κωνσταντινουπόλει, περὶ ὧν ὑπῆρχον διαφοραὶ μεταξὺ τῆς βυζαντιακῆς βασιλείας καὶ τῆς Βενετίας, δὲν γινώσκομεν, ἅτε ἀγνοοῦντες τὸν τε τόπον αὐτῶν καὶ τὰ ἀρχῆθεν εἰωθότα, εἰς ἃ ἀναφέρεται ἡ συνθήκη. Καὶ ὁ μὲν περιορισμὸς τῆς ὑπὸ Βενετῶν πωλήσεως σίτου μόνον ἔξωθεν εἰσαγομένου λόγον ἔχει βεβαίως τὴν προστασίαν τῶν ἐχόντων σιτοφόρους ἀγροὺς ἐν τῷ κράτει, ἀλλ' ἀφ' ἐτέρου πολλοῦ λόγου ἀξίον ἦτο τὸ διδόμενον εἰς τοὺς Βενετοὺς δικαίωμα τῆς ἀτελείας τοῦ ἔξωθεν εἰσαγομένου. Πράγματι ἀπὸ μακρῶν ἤδη ἐτῶν οὐκ ἕλιγος ἦτο ὁ τοιοῦτος σίτος, καὶ οὐ μικρὸν διεξήγαστο μετὰ τοῦ Βυζαντίου ἐμπόριον σιτηρῶν παρὰ Βενετῶν, ἀλλὰ καὶ Γενουησιῶν, μεταφερόντων δημητριακοὺς καρποὺς καὶ ἰδίως σῖτον ἐκ τε τῆς Βουλγαρίας καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν λιμένων τοῦ Εὐξείνου, ἰδίως δὲ τοῦ παρὰ τὰς ἐκβολὰς τοῦ Δουνάθεως Λυκοστομίου, τῆς Κριμαίας καὶ τοῦ Μογκάστρου, τοῦ σημερινοῦ Ἀκκερμαν². Ἔτι δὲ μεῖζων ἦτο, ὡς εἰκὸς, ἡ εἰσαγωγὴ σίτου ἔξωθεν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὰς λοιπὰς ὀλίγας κτήσεις τοῦ τὰ μέγιστα ἠλαττωμένου τὴν ἔκτασιν βυζαντιακοῦ κράτους ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἰωάννου Η'. Ὅπό-

¹ Glossarium mediae et infimae Latinitatis Τόμ. Β' σ. 578 ἐν λ. *Raiba*.

² *Heyd Geschichte des Levantehandels im Mittelalter*. Ἐν Στουτγάρδῳ. 1879. Τόμ. Α' σ. 583. Τόμ. Β' σ. 179.

σον δ' αἰσθητὴ ἦτο εἰς τοὺς Βενετοὺς ἢ πληρωμὴ ταλῶν διὰ τὴν τοιαύτην εἰσαγωγὴν ἀποδεικνύεται ἐκ τῶν ἐν ἔτει 1320 παραπόνων τοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει Βενετοῦ βαίλου ἐπὶ τῷ τέλει, ὅπερ τότε ἐπαδάλλετο ἐν αὐτῇ εἰς τοὺς Ἕλληνας τοὺς ἀγοράζοντας παρὰ Βενετῶν εἰσκομιζόντων σιτηρὰ ἐκ τοῦ Εὐξείνου πόντου¹. Κατὰ ταῦτα ἰδιάζον εὐεργέτημα τῶν Βενετῶν ἐμπόρων ἀπετέλει ἢ διὰ τῆς προκειμένης συνθήκης ὀριστικῶς ἐπιτευχθεῖσα ἀτέλεια καὶ ἐλευθερία τοῦ ἐμπορίου τοῦ σίτου.

Τὸ δὲ πέμπτον ἄρθρον τῆς συνθήκης ἀναφέρεται εἰς τοὺς Βενετοὺς τοὺς ἐγγραφέντας εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ὑπηκόους παρὰ τὸν τύπον τῶν πρότερον γενομένων ἐν Κωνσταντινουπόλει συνθηκῶν. Περὶ τούτων ὠρίσθη, ὅτι θέλουσι θεωρηθῆ ἑπανερχόμενοι εἰς τὴν βενετικὴν ὑπηκοότητα. Τὸ σπουδαῖον τοῦτο ἄρθρον, ἐπαναλαμβανόμενον ἐκ τῶν προτέρων ἀπὸ τοῦ 1390 συνθηκῶν, δὲν δυνάμεθα δυστυχῶς νὰ διαλευκάνωμεν, στερούμενοι τῶν ἀναγκαίων στοιχείων καὶ μὴ εὐρίσκοντες μνεῖαν τοῦ ζητήματος τούτου ἐν ταῖς σωζομέναις πρὸ τοῦ ἔτους ἐκείνου συνθήκαις.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ περὶ τῶν ἀμέσως ἔπειτα ἐπακολουθούτων ἄρθρων, τοῦ ἕκτου, τοῦ ἀναφερομένου εἰς τὸ ἐμπόριον τῶν ἐξωτερικῶν κρασίων, καὶ τοῦ ἐβδόμου, ἐν ᾧ γίνεται, οὐκ οἶδαμεν διὰ τίνα λόγον, καὶ πάλιν λόγος περὶ σίτου. Ἄρκει δὲ μόνον νὰ λεχθῆ, ὅτι καὶ ταῦτα τὰ ἄρθρα παρουσιάζονται ἤδη ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ 1390 συνθήκαις καὶ ὅτι, καθ' ἃ τὸ ἐμπόριον τῶν σιτηρῶν, οὕτω καὶ ἡ οἶνεμπορία τῶν Βενετῶν ἦτο ἀξία λόγου. Οὕτως ἐξῆγον μὲν οἶνους ἐκ Τύρου μέχρις αὐτῆς τῆς Ἀγγλίας², μεγάλη δ' ἦ γινομένη ἐξαγωγή τοῦ ἀπὸ μακροῦ χρόνου πολυθρυλήτου οἴνου τῆς Κύπρου³ καὶ τοῦ τῆς Κρήτης, ὃν οἱ Βενετοὶ ἐξῆγον ἐξ αὐτῆς ἀτελῆ, καθ' ἃ καὶ τὰ λοιπὰ

¹ Heyd ἐνθ' ἀν. Τόμ. Α' σ. 579 σημ. Β.

² Heyd ἐνθ' ἀν. Τόμ. Β' σ. 465.

³ Heyd ἐνθ' ἀν. Τόμ. Β' σ. 10.

προϊόντα τῆς νήσου¹. Ἀλλὰ μάλιστα ἐκτεταμένον ἦτο τὸ ἐμπορίον τοῦ οἴνου τῆς Μονεμβασίας.

Τὸ ὄγδοον ἄρθρον, περιλαμβανόμενον καὶ τοῦτο ἐν ἀπάσαις ταῖς ἀπὸ τοῦ 1390 συνθήκαις, σκοπὸν ἔχει τὴν ἀμοιβαίαν μεταξὺ Βυζαντίου καὶ Βενετίας ἀποκατάστασιν τῶν οἰωνδῆποτε πρὸς τὸ ἀστικὸν δίκαιον σχετιζομένων παραβάσεων (καινουργήματα, ἀπραγτερήσεις, ἀδικίας, προσκρούματα καὶ ζημίας) ἐν τῷ καιρῷ καὶ ἀπὸ καιροῦ τῶν τελευταίων τρεβῶν (tre-guae) τῶν γετομένων ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει καὶ μετὰ ταῦτα ἐναντίως τοῦ τύπου τῶν τρεβῶν. Εἶνε δ' αἱ τελευταῖαι αὗται συνθήκαι, εἰς ἃς καὶ ἄλλως ἀναφέρεται ἡ προκειμένη, αἱ ὁμολογηθεῖσαι ἐν τῷ καιρῷ τοῦ τῆς μακαρίας καὶ ὀσιωτάτης μνήμης κυροῦ Ἀνδρονίκου ἐν Χριστῷ τῷ θεῷ πιστοῦ βασιλέως καὶ αὐτοκράτορος Ῥωμαίων τοῦ Παλαιολόγου τοῦ θεοῦ τῆς βασιλείας μου². Εἶνε δ' οὗτος ὁ Ἀνδρόνικος Γ' Παλαιολόγος ὁ υἱὸς τοῦ Ἰωάννου Γ' καὶ ἀδελφὸς τοῦ διαδεχθέντος αὐτὸν Μανουῆλ, τοῦ πατρὸς τοῦ Ἰωάννου Η'. Κατὰ ταῦτα ἡ περὶ οὗ ὁ λόγος συνθήκη ὁμολογήθη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1376 καὶ 1379, καθ' ἃ ἤρξεν ὁ Ἀνδρόνικος Γ', ἀλλὰ δυστυχῶς δὲν σώζεται.

Ἐν τῷ ἐνάτῳ ἄρθρῳ ἀναγνωρίζονται παλαιότερα χρέη τοῦ Βυζαντίου πρὸς τὴν Βενετίαν. Εἶνε δὲ ταῦτα α') χρέος νομισμάτων, ἦτοι ὑπερπύρων, χιλιάδων δεκαεπτὰ καὶ ἑκατὸν ἐξήκοντα τριῶν β') χρέος δουκᾶτων χρυσῶν τριάκοντα χιλιάδων μετὰ τοῦ τόκου, τῶν ζημιῶν καὶ τῶν ἐξόδων αὐτοῦ συμφώνως συμβολαίῳ συντεταγμένῳ τῇ 21 Αὐγούστου τοῦ 1343³, οὗ ἀπέναντι ἡ Βενετία εἶχεν εἰς ἐνέχυρα κόσμια τῆς βυζαντιακῆς βασιλείας, ἀναγραφόμενα ἐν τῷ ῥηθέντι συμβολαίῳ γ') χρέος πεντακισχιλίων δουκᾶτων, δανεισθέντων εἰς τὴν βασιλείαν ἐν

¹ *Περὶ* ἐνθ' ἀν. Τόμ. Α' σ. 809.

² *Ἰδε* ἀνωτέρω σ. 164, 28 κ. ε.

³ *Ἰδε* ἀνωτέρω σ. 163, 29 κ. ε.

Αἶψα διὰ τινος Μαρίνου Φαρέτρου (Φαλιέρου) ἐν χρόνῳ μὴ σημειουμένῳ, οὐ ἀπέναντι εἶχεν ἡ Βενετία εἰς ἐνεχύρον ἐν παλάτιον μὴ κατονομαζόμενον¹.

Τοιαῦτα χρέη τοῦ Βυζαντίου πρὸς τὴν Βενετιαν προήρχοντο τοῦτο μὲν ἐκ δανείων αὐτῆς, χορηγηθέντων ἐπὶ ὑποθήκῃ εἰς τὴν βυζαντιακὴν κυβέρνησιν, τοῦτο δ' ἐκ τῆς κεφαλαιώσεως ὑποχρεώσεων ἀναγνωρισθεῖσων ὑπὸ τοῦ Βυζαντίου πρὸς πληρωμὴν ἀπαιτήσεων Βενετῶν ὑπηκόων ἐκ διαφόρων λόγων. Τοιαύτην ὀφειλὴν ἐξ ἀναγνωρίσεως ζημιῶν εὐρίσκομεν ἀναγεγραμμένην ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ 1332 (ὑπερπύρων 15.000)², τῇ τοῦ 1342 (ὑπερπύρων 19.000)³, τῇ τοῦ 1349 (ὑπερπύρων 12.000)⁴ καὶ τῇ τοῦ ἔτους 1357 (ὑπερπύρων 28.323)⁵. Καὶ κατὰ μὲν τὰ ἔτη ἐκεῖνα ἐκυμαίνετο τὸ ἐκ τοιούτων λόγων χρέος, ἀπὸ δὲ τοῦ 1390 βλέπομεν αὐτὸ περιοριζόμενον μὲν εἰς 17.163 ὑπερπυρα, ἀλλ' ἀποβαῖνον πάγιον, καίπερ τῆς βυζαντιακῆς κυβερνήσεως ὑπισχνουμένης κατὰ τὰς ἀνανεώσεις τῶν συνθηκῶν τῶν ἐτῶν 1406, 1418, 1423, 1431, 1436 καὶ 1442 τὴν κατὰ δόσεις ἐτησίως τριεχιλίων τετρακοσίων τριάκοντα δύο ὑπερπύρων καὶ δεκατεσσάρων καὶ ἡμίσεος κοκκίων (κερατίων) ἐντὸς πέντε ἐτῶν ἐξόφλησιν αὐτοῦ⁶. Ἡ ὑποχρέωσις δὲ αὕτη ἐπαναλαμβάνεται καὶ ἐν τῇ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν συνθήκῃ τοῦ 1448⁷. Δάνεια δὲ τῆς Βενετίας ἀνέκαθεν πάγια ὑπῆρξαν τὰ δύο ἄλλα ἀνωτέρω δηλωθέντα. Καὶ τὸ μὲν ἐπὶ ἐνεχύρῳ κοσμιῶν τῆς βυζαντιακῆς βασιλείας ἐκ τριάκοντα χιλιάδων χρυσῶν δουκᾶτων δάνειον τὸ ὁμολογηθὲν τῇ 21 Αὐγούστου τοῦ 1343 ἐπὶ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Β' Παλαιολόγου διὰ συμβολαίου, μὴ διασω-

¹ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 163, 15 κ. ε.

² Miklosich - Müller ἐνθ' ἀν. σ. 106.

³ Αὐτόθι σ. 112.

⁴ Αὐτόθι σ. 116.

⁵ Αὐτόθι σ. 122.

⁶ Αὐτόθι σ. 139, 148, 157, 167, 181, 190, 211.

⁷ Ἴδε ἀνωτέρω σ. 160, 80 κ. ε.

θέντος δυστυχῶς μέχρις ἡμῶν, διὸ καὶ ἀγνοοῦμεν τὰ ἐν αὐτῷ ἀναγραφόμενα κειμήλια ἐκεῖνα, παρουσιάζεται τὸ πρῶτον ἐν τῇ σωζομένῃ συνθήκῃ τοῦ 1357, ἔκτοτε δ' ἐπαναλαμβάνεται ἡ ἀναγραφή αὐτοῦ ἐν ταῖς τῶν αὐτῶν ἐτῶν καὶ τῶν 17.163 ὑπερπύρων χρέος.¹ Τὸ δὲ τῶν πεντακισχιλίων χρυσῶν δουκάτων ἐμφανίζεται ὁμοίως ἐν ἀπάσαις ταῖς εἰρημέναις συνθήκαις ταῖς ἀπὸ τοῦ 1357 μέχρι καὶ τῆς τοῦ 1448, ἀλλὰ δὲν ἔχομεν σωζομένην τὴν πρώτην αὐτοῦ μνείαν, ἐν ἣ βεβαίως ἀνεγράφετο ῥητῶς τὸ χάριν αὐτοῦ ἐνυπόθηκον παλάτιον. Ἐπειδὴ δὲ οὐδεμία γίνεται τοῦ δανείου τούτου μνεία ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ 1342², εἶνε λίαν πιθανόν, ὅτι τοῦτο ὁμολογήθη μεταξὺ τοῦ ἔτους ἐκεῖνου καὶ τοῦ 1357, ὅτε τὸ πρῶτον μνημονεύεται. Τῶν δύο δὲ τούτων δανείων δὲν καθορίζετο ἐν ταῖς ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου καὶ ἐφεξῆς ὁμολογηθείσαις συνθήκαις χρόνος ἐξοφλήσεως, ὁμολογεῖται δὲ μόνον, ὅτι ἐπὶ τῇ ἐξοφλήσει αὐτῶν ἡ Βενετία ὤφειλε νάποδώσῃ τὰ ἐν χερσὶν αὐτῆς οἰκεία ἐνέχυρα. Δυστυχῶς δὲ δυνάμεθα νὰ παρακολουθήσωμεν κατὰ πόσον ὁ ἄλλοις μῆνας μετὰ τὴν ὑπογραφὴν τῆς συνθήκης διαδεχθεὶς τὸν Ἰωάννην Η' Κωνσταντῖνος ὁ Παλαιολόγος, βασιλεύων τοῦ Βυζαντίου ἐν ἡμέραις ὀσημέραις πικροτέραις, ἠδυνήθη νὰ τηρήσῃ τοὺς ὅρους τῆς συνθήκης τοῦ ἀδελφοῦ, ἀποτίνων τὰς ἐνιαυσίας δόσεις τοῦ ἐκ 17.163 ὑπερπύρων χρέους, ὅπερ τὸ Βυζάντιον ἐπὶ μακρὰ ἔτη δὲν εἶχε κατορθώσῃ νὰ ἐξοφλήσῃ, περιοριζόμενον ἐκάστοτε εἰς τὴν ἀνανέωσιν αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ 1390 ὡς καὶ τῶν δύο ἐπὶ ἐνεχύρω παλαιῶν δανείων. Καὶ δὴ δάνειον ἐπὶ ἐνεχύρω κειμηλίων τοῦ στέμματος, πιθανῶς αὐτὸ τοῦτο τὸ τῶν τριακοντακισχιλίων δουκάτων, περὶ οὗ ὁ λόγος ἐν τῇ συνθήκῃ τοῦ 1448, εὐρίσκομεν ὁμοίως ἤδη ἀνανεούμενον ἐν τε ταῖς ἄλλαις συνθήκαις καὶ τῷ 1362 μετ' ἀδείας ἀπεμπολήσεως τῶν ἐνεχύρων

¹ Miklosich - Müller ἐνθ' ἀν. σ. 125, 139, 148, 157, 167, 181, 190, 211. Ἴτε καὶ ἀνωτέρω σ. 163, 13 κ. ἔ.

² Miklosich - Müller ἐνθ' ἀν. σ. 111 κ. ἔ.

κειμηλίων¹, ἄρα συνομολογήθην ἤδη πρότερον ἐν ἀγνώστῳ χρόνῳ. Ἄλλὰ τὰ κειμήλια δὲν ἐπώλησεν ἡ Βενετία, καὶ βλέπομεν αὐτὴν ἀργότερον τῷ 1375 προτείνουσαν εἰς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην Ε' τὴν παρακράτησιν τῆς Τενέδου ἀντὶ πληρωμῆς τρισεχιλίων δουκάτων καὶ ἀποδόσεως τῶν ἐπὶ ἐνεχύρῳ δεδομένων κειμηλίων². Ἄλλὰ, καὶ ἂν ὑποτεθῆ, ὅτι τακτικῶς ἐπληρόντο αἱ δόσεις τῶν δανείων ἀπὸ τοῦ 1448 συνωδᾶ τῇ συνθήκῃ, μόνον μέχρι τινὸς ὑπῆρξε τοῦτο δυνατόν, ἀπλήρωτος δ' ἔμειναν ἡ τελευταία δόσις ἕνεκα τῆς πρὸ τῆς λήξεως τῆς πενταετίας ἐπελθούσης τῇ 29 Μαΐου 1453 ἀλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ὁμοίως δ' ἀμφίβολον εἶνε, ἂν τὸ πτωχὸν δημόσιον ταμεῖον τοῦ ἐκπνέοντος Βυζαντίου εὐρέθη εἰς θέσιν νὰ ἐξοφλήσῃ τὰ δύο ἄλλα δάνεια, καὶ κατὰ ταῦτα δυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν ὡς βέβαιον, ὅτι ἔμειναν παρὰ τοῖς Βενετοῖς τὰ ὡς ἐνέχυρα παραδεδομένα εἰς αὐτοὺς βασιλικὰ κοσμήματα, ἅτινα τίς οἶδε τίνα εἶνε τῶν ἐν Βενετίᾳ ἴσως μέχρι τοῦ νῦν ἀποκειμένων, ὡς καὶ τὸ ἄγνωστον εἰς ἡμᾶς παλάτιον, ὅπερ, ἐν αὐτῇ τῇ Κωνσταντινουπόλει πιθανῶς εὐρισκόμενον, περιήλθε βεβαίως μετὰ τῆς βασιλευούσης πόλεως εἰς τὸν πορθητὴν.

Ἡ δὲ κατ' ἐνιαύτην κατανομή τοῦ πρώτου ἐκ 17.163 ὑπερπύρων δανείου εἰς πέντε δόσεις, ὑπολογιζομένας πρὸς 3432 καὶ 14 $\frac{1}{2}$ κεράτια, ἀποδεικνύει μὲν, ὅτι ἡ ἀπόδοσις αὐτοῦ ὠρίσθη ἄτοκος, προκαλεῖ δὲ καὶ ἄξιον μελέτης νομισματικὸν ζήτημα. Καὶ δὴ τὸ μὲν πενταπλάσιον τῶν 3432 ὑπερπύρων ποσοῦται εἰς 17.160, τὰ δὲ ὑπόλοιπα 3 ὑπέρπυρα ὠρίσθη νὰ ἐξοφλῶνται διὰ 14 $\frac{1}{2}$ κοκκίων, ἧτοι κερατίων (κατὰ τὸ λατινικὸν κείμενον *carati*), κατ' ἔτος· ἀλλὰ γινώσκομεν, ὅτι ἐν παλαιότεροις χρόνοις

¹ Ἀρχείου Βενετίας *Commemoriali* Τόμ. 5' φ. 378^α, 480^α.— (*Sindicati* Τόμ. Α' φ. 91^{α-β}.— *Misti* φ. 229.— *Lettere secrete* φ. 178.— Πρὸς *Horff* *Geschichte Griechenlands* ἐν τῇ *Allgemeine Encyclopädie* τοῦ *Erst* καὶ *Gruber* Τόμ. 86 σ. 14.

² *Horff* ἔνθ' ἀν. σ. 26.

ἐν νόμισμα, ἦτοι ὑπέρπυρον, ἰσοδυνάμει πρὸς 24 κεράτια¹, καὶ κατὰ ταῦτα ἀντὶ τριῶν ὑπερπύρων ἔπρεπε νὰ πληρωθῶσι κεράτια 72, ἐν ᾧ τὸ πενταπλάσιον τοῦ 14 $\frac{1}{2}$ εἶνε 72 $\frac{1}{2}$. Τὴν μικροτάτην ἄλλως διαφορὰν ταύτην ἐπὶ πλέον ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τῶν κερατίων κατὰ νόμισμα ἄς ἐξηγήσωσιν οἱ νομισματολόγοι².

Διὰ δὲ τοῦ δέκατου ἄρθρου καταργοῦνται ἀμοιβαίως πᾶσαι αἱ ἐκκρεμαῖς μετὰ τὸ Βυζαντίου καὶ Βενετίας δημόσιαι ἀπαιτήσεις καὶ ῥητῶς αἱ ἀξιώσεις τῆς Βενετίας αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τοὺς χρόνους τοῦ θείου τοῦ Ἰωάννου Η', τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου Γ' (1376 - 9).

Τίνα δὲ εἶνε τὰ μέλλοντα νὰ μείνωσιν ἐν μετεώρῳ περὶ τῶν ἔργων τῆς Τενέδου συμφώνως τῷ ἄρθρῳ ἐνδεκάτῳ, δὲν γίνεται ῥητῶς λόγος. Ἀλλ' ἡ λέξις ἔργων ἐν συνδυασμῷ πρὸς ὅσα ἄλλοθεν γινώσκομεν περὶ τῆς ἐπὶ τῶν τελευταίων Παλαιολόγων ἱστορίας τῆς Τενέδου ἀποδεικνύουσι, ὅτι πρόκειται περὶ ἀξιώσεως τῶν Βενετῶν, ὅπως ἐπιτραπῆ εἰς αὐτοὺς νὰ ἰχυρώσῃσι τὴν Τένεδον. Ἡ Τένεδος ὡς ἐκ τῆς ἐπικαίρου αὐτῆς θέσεως παρὰ τὰ Δαρδανέλλια εἶχε καὶ κατὰ τὸν δέκατον πέμπτου αἰῶνα σημασίαν οὐχὶ μικροτέραν ἐκείνης, ἣν ἔχει τὴν σήμερον. Διὸ βλέπομεν ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἐκπτώσεως τοῦ βυζαντινοῦ κράτους τὴν νῆσον ταύτην γινομένην τὸ μῆλον τῆς ἐριδος τῶν δύο μεγάλων ναυτικῶν τῆς Ἰταλίας δυνάμεων, τῆς Βενετίας καὶ τῆς Γενούης. «Ἡ Τένεδος, λέγει ὁ Heyd, μία τῶν ἐλλείπων νήσων τοῦ Αἰγαίου τῶν μεινασῶν ἐν τῇ κατοχῇ τῶν

¹ *Mullsch Griechische und römische Metrologie*. Ἐν Βερολίνῳ. 1882 σ. 314 κ. ε.—*Sabatier Description générale des monnaies byzantines*. Ἐν Παρισίῳ. 1862. Τόμ. Α' σ. 54 κ. ε.—Ὁὐδὲν σχετικὸν παρὰ τῷ *Norwich Worth Catalogue of the imperial byzantine Coins in the British Museum*. Ἐν Λονδίνῳ. 1908.

² Διαφορὰν ἐν τῷ ὑπολογισμῷ τοῦ κερατίου εὐρίσκομεν καὶ ἐν τῇ γαλλοκρατούμένῃ Κύπρῳ, ὅπου ἐφημερόσθη τὸ βυζαντινὸν νομισματικὸν σύστημα καὶ ὅπου εὐρίσκομεν τὸ βυζάντιον (besant), ἦτοι ὑπέρπυρον, ἀντιστοιχοῦν πρὸς 24 κεράτια καὶ οὐχὶ 24. *Die Jorga ἐνθ' ἀν.* Τόμ. Α' σ. 80 σελ. 4.

Βυζαντινῶν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περιελθουσῶν πάλιν εἰς τὴν ἀρχὴν αὐτῶν, ἀπέκτησε τότε ὡς ἐκ τῆς θέσεως αὐτῆς ἀμέσως πρὸ τοῦ στομίου τοῦ πορθμοῦ τῆς Ἀβύδου μεγάλην σημασίαν διὰ τὰ ἐμπορικὰ ἔθνη τὰ εὐρισκόμενα ἐν ἐπικοινωνίᾳ πρὸς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ τὸν Βῦξεινον πόντον. Οἱ Ὀθωμανοὶ, ἅτε δεσπόζοντες ἀμφοτέρων τῶν ἀκτῶν τοῦ πορθμοῦ ἐκείνου, ἠθέλησαν νὰ αποκλείσωσιν ἢ νὰ δυσχεράνωσιν εἰς τὰ ἔθνη ἐκεῖνα τὴν διάβασιν. Καὶ ἂν μὲν πρόεκειτο περὶ ἐκκλισμοῦ τοῦ στενοῦ διὰ πολεμικοῦ στόλου, ἡ Τένεδος ἦτο ἐπίκαιρον ὀρμητήριον διὰ τοιοῦτον στόλον. Ἄν δ' ἐμπορικόν τι πλοῖον, διωκόμενον ὑπὸ τούρκικῶν πλοίων, ἐξήρχετο ἐκ τοῦ πορθμοῦ εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος, ἡ Τένεδος παρείχεν εἰς αὐτὸ γειτονικὸν ἄσυλον. Καὶ χάριν δὲ κατοπεύσεως τῶν παρακτίων τούρκικῶν φρουρίων καὶ τῶν φρουρῶν αὐτῶν καὶ διαφωτίσεως περὶ τῶν σχεδίων καὶ προθέσεων τῶν Τούρκων ἦτο καταλληλοτάτη ἡ νῆσος αὕτη»¹. Διὸ βλέπομεν τὴν Βενετιανὴν ἐπιχειρομένην κατάλληλον εὐκαιρίαν καὶ κατορθούσαν νὰ λάβῃ τὴν νῆσον ταύτην τῷ 1352 παρὰ τοῦ Ἰωάννου Β' Παλαιολόγου ἐπὶ ὑποθήκῃ ἀπέναντι δανείου εἰκοσι χιλιάδων δουκάτων παρασχεθέντος εἰς αὐτόν². Ἀργότερον δὲ τῷ 1369 ἐζήτησεν ἡ Βενετία παρὰ τοῦ αὐτοῦ αὐτοκράτορος τὴν ὀριστικὴν παραχώρησιν τῆς νήσου ἐπὶ ἐπιστροφῇ κειμηλίων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου, ἅτινα εἶχεν ὡς ἐνέχυρον ἄλλου δανείου. Καὶ ἔπειτα δ' ἐπανελάβε τὴν ἀξίωσιν αὐτῆς τῷ 1375, ὅτε καὶ ὑπεσχέθη τὴν ἐπὶ τῆς νήσου ἑπάρσιν τῆς βυζαντιακῆς σημαίας πρὸς τὴν βενετικὴν καὶ τὴν ἐν αὐτῇ διαμονὴν τοῦ ἐλληνικοῦ κλήρου. Ἐπὶ τούτοις δ' ὁ Ἰωάννης Β' Παλαιολόγος συνήνεγκεν εἰς τὴν παραχώρησιν τῆς νήσου. Ἄλλ' ἡ Γένουα ἐπὶ τοσοῦτον ἐνδιεφέρετο, ὅπως ἡ ἀντίπαλος Βενετία μὴ καταλάβῃ τὴν Τένεδον, ὥστε συνήργησε μὲν εἰς τὴν ἐκθρό-

¹ *Heyd Geschichte des Levantehandels im Mittelalter*. Ἐν Στουτγάρδῃ, 1879 Τόμ. Α' σ. 566.

² *Heyd ἐνθ'* ἀν. σ. 569, 566.

νισιν τοῦ Ἰωάννου καὶ διαδοχὴν αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ υἱοῦ Ἀνδρονίκου, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ περιέστη εἰς πόλεμον πρὸς τοὺς Βενετοὺς ἐξ ἀφορμῆς τῆς Γενέδου, ἣν ἐν τῷ μεταξὺ, παραδοθεῖσαν εἰς τοὺς Βενετοὺς ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων, ὠχύρωσεν ἡ Βενετία. Ἄλλ' ὅτε μετ' ἐλαβήρει τοῦ πάπα Οὐρβανοῦ Γ' ὠμολογήθη τῇ 8 Αὐγούστου 1381 ἐνεργεία τοῦ κόμιτος τῆς Σαββαυδίας Ἀμεδαίου Γ' ὡς διαιτητοῦ ἢ ἐν Ταυρίνῃ εἰρήνῃ, ἀπεφασίσθη, ὅπως ἀντὶ τῶν ἀντιδιαμαχομένων πόλεων, τῆς Βενετίας καὶ τῆς Γενούης, ἡ Γενέδος παραδοθῆ εἰς οὐδετέραν τινὰ ἰταλικὴν δύναμιν. Ἄλλ' ὁ Βενετὸς ἐν τῇ νήσῳ τοποτηρητῆς ἤρνήθη νὰ παραδοθῆ αὐτήν, καὶ αὐτὴ ἡ Βενετία ἠναγκάσθη νὰ ἐκπολιορκησῆ τὴν νήσον καὶ βιάσῃ τὸν τοποτηρητὴν Μουάτσον εἰς παράδοσιν τῇ 18 Ἀπριλίου 1383. Μετὰ δὲ τὴν παράδοσιν αὐτοῦ ἡ Βενετία ὑποσχέθη εἰς τὴν Γένουαν τὴν ἐντὸς ἑξ μηνῶν κατεδάφισιν ἀπάντων τῶν ἐν τῇ νήσῳ κτιρίων, ἢ δ' ἐγκαιρὸς ἐκτέλεισις τῆς ὑποσχέσεως ταύτης συνεπήγαγε τὸν ἐξοικισμὸν τῶν κατοίκων καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῆς νήσου, ἣτις καὶ ἐξηκολούθησε μέχρις αὐτοῦ τοῦ δεκάτου πέμπτου αἰῶνος. Ἄλλ' ἡ Βενετία δὲν ἀπέστη οὐχ ἤττον καὶ κατόπιν τοῦ ἐνδιαφέροντος ὑπὲρ τῆς Γενέδου. Ἦδη δὲ τῷ 1397 ὁ δόγης Πέτρος Ἔμμος δῆθεν χάριν ἀμύνης τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τῶν Τούρκων ἐσχεδίασε τὴν ἐκ νέου ὀχύρωσιν τῆς Γενέδου καὶ ἐπαλήφθη περὶ αὐτῆς διπραγματεύσεων μετὰ τῆς Γενούης, ἀλλὰ τὸ σχέδιον αὐτοῦ ἀπέτυχε, τῆς Γενούης ἐμμενούσης εἰς τὴν τήρησιν τῆς συνθήκης¹. Ἐκτοτε δὲ δὲν ἔπαυσεν ἐπαναλαμβάνουσα ἡ Βενετία τὴν ἀπόπειραν περὶ καταλήψεως καὶ ὀχυρώσεως τῆς Γενέδου; ὡς δὲν ἔπαυσεν οὐδὲ τὸ Βυζάντιον προθυμούμενον διὰ πρεσβειῶν νὰ προβῆ εἰς τοιαύτην παραχώρησιν ἀντ' ἄλλων ἀνταλλαγμάτων· ἀλλὰ τὸ

¹ Heyd ἐνθ. ἀν. σ. 566-573. Ἠεβλ. Giuseppe Müller Documenti sulle relazioni delle città Toscane coll' Oriente Cristiano e col Turchi. Ἐν Φλωρεντία. 1879 σ. 127, 128, 476. — Hoff ἐνθ' ἀν. Τόμ. 86, σ. 27 κ.ε. — Σπυρ. Η. Λάμπρου Ἱστορία τῆς Ἑλλάδος Τόμ. Γ' σ. 636.

ζήτημα τοῦτο ἐξηκολούθει μόνον ἐκκρεμῆς διὰ διάφορα ἐμπόδια. Ἐπὶ μὲν παρὰ τοῦ Βυζαντίου, ἔτι δὲ παρὰ τῆς Βενετίας προελλόμενα. Τοιαῦται ἀπόπειραι τῆς λύσεως τοῦ ζητήματος εἶνε ἡ τοῦ ἔτους 1390¹, ἡ τοῦ 1403², ἡ τοῦ 1404 διὰ τοῦ ἐν Κοινοσταντινουπόλει Βενετοῦ βαΐλου Παύλου Τζάνε³, ἡ τοῦ 1405 διὰ τοῦ Βυζαντινοῦ πρέσβεως Ἰωάννου Μοσχοπούλου⁴, ἡ τοῦ 1406⁵, ἡ τοῦ 1412⁶, ἡ τοῦ 1431, ὅτε ἡ ἀποτυχία προήλθεν ἐξ ἀντιστάσεως τῆς Γενούης⁷. Καὶ ἀπεπειράθησαν μὲν ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ τῷ 1405 διάφοροι δυνάσται, ἀλλ' ἰδίως οἱ Γατελούζοι τῆς Δέσσης καὶ τῆς Αἴνου, νὰ ὀχυρώσωσι τὴν Τένεδον. ἀλλ' ἀντέστη ἡ Βενετία⁸, ὡς καὶ τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1405. ὅτε ἤθελε νὰ ὀχυρώσῃ τὴν νῆσον ὁ μέγας μάγιστρος τῶν Ἰωαννιτῶν τῆς Ῥόδου". Διὰ τοὺς λόγους τούτους βλέπομεν ἐν ἀπάσαις ταῖς ἀπὸ τοῦ 1406 συνθήκαις μεταξὺ τοῦ Βυζαντίου καὶ τῆς Βενετίας ἐπαναλαμβανομένην στερηστύπως τὴν φράσιν *Περὶ δὲ τῶν ἔργων τῆς Τενέδου μηδεμίαν γενέσθω μνήμη*

¹ Miklosich - Müller ἐνθ' ἄν. Τόμ. Γ' σ. 135 κ. ε. — Profelli Commemoriali della Republica di Venezia. Regesti. Ἐν Βενετίᾳ. 1886. Τόμ. Γ' σ. 207 ἀρ. 347. — Jorga Notes et extraits pour servir à l'histoire des Croisades au XVe siècle. Ἐν Παρισίοις. 1899. Τόμ. Α' 1re série σ. 142.

² Senato Misti Reg. 46 φ. 73^b - 75^b ἐν συστασίμῳ πρὸς Miklosich - Müller ἐνθ' ἄν. Τόμ. Γ' σ. 135 κ. ε. — Jorga ἐνθ' ἄν. Τόμ. Α' σ. 136.

³ Ἐγγραφοὺς τῆς 19 Ἰουλίου 1404 ἐν τῷ Βενετικῷ ἀρχεῖῳ ἐν τῷ τμήματι Senato Misti Reg. 46 φ. 155^a. Πρὸς Jorga ἐνθ' ἄν. σ. 142.

⁴ Ἐγγραφοὺς τῆς 23 - 31 Ἰανουαρίου 1405 ἐν τῷ Βενετικῷ ἀρχεῖῳ ἐν τῷ τμήματι Senato Misti Reg. 46 φ. 106^a. Πρὸς Jorga ἐνθ' ἄν. σ. 146 κ. ε.

⁵ Ἐγγραφοὺς τῆς 11 Φεβρουαρίου 1406 ἐν τῷ Βενετικῷ ἀρχεῖῳ ἐν τῷ τμήματι Senato Misti Reg. 47 φ. 32^a. Πρὸς Jorga ἐνθ' ἄν. σ. 149.

⁶ Ἐγγραφοὺς τῆς 22 Ἰουλίου 1412 ἐν τῷ Βενετικῷ ἀρχεῖῳ ἐν τῷ τμήματι Senato Misti Reg. 49 φ. 118^b. Πρὸς Jorga ἐνθ' ἄν. σ. 210.

⁷ Ἐγγραφοὺς τῆς 31 Ὀκτωβρίου 1431 ἐν τῷ Δημοσίῳ ἀρχεῖῳ τῆς Γενούης ἐν τῷ τμήματι Litterarum Reg. 5 φ. 100^b - 101^a ἀρ. 281 A καὶ 281 B. Πρὸς Jorga ἐνθ' ἄν. Τόμ. Α' σ. 548.

⁸ Ἐγγραφοὺς τῆς 30 Μαρτίου 1406 ἐν τῷ Βενετικῷ ἀρχεῖῳ ἐν τῷ τμήματι Senato Secreta Reg. 3 φ. 7^b - 9^b. Πρὸς Jorga ἐνθ' ἄν. Τόμ. Α' σ. 151.

⁹ Σάθα Μνημεῖα ἑλληνικῆς ἱστορίας Τόμ. Α' σ. 11 - 12 ἀρ. 10.

κατὰ τὸ παρὸν, ἀλλὰ μενέτωσαν οὕτως ἐν μετεώρῳ μέχρις ἂν ὁ ὠρισμένος χρόνος τῆς παρουσίας τρέβας διαμένη¹.

Τὸ δὲ δωδέκατον καὶ τελευταῖον ἄρθρον ἀναφέρεται εἰς οἰαδήποτε ἰδιωτικὰ χρέη Ἑλλήνων πρὸς Βενετοῦς ἢ τάνάπαλιν Βενετῶν πρὸς Ἑλλήνας. Αἱ τοιαῦται ἐξ οἰωνδήποτε συμβολαίων ἢ συμφωνιῶν θρεῖλαι κηρύττονται διὰ τοῦ ἄρθρου τούτου ὡς μὴ καταργούμεναι, ἀλλὰ καὶ περαιτέρω ὑφιστάμεναι. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑπισχνοῦνται ἀμοιβαίως ὅ τε αὐτοκράτωρ καὶ ὁ δεῦξ τῆς Βενετίας, ὅτι θὰ διενεργήσωσιν, ὅπως ἀποδοθῆ ἐκάστω πλήρες δίκαιον.

Τοιαῦτα ὑπῆρξαν ἐν ὄλῳ τὰ διὰ τῆς συνθήκης συμφωνηθέντα. Ἡ δὲ βεβαίωσις αὐτῆς ἔγεινε τοῦ μὲν αὐτοκράτορος ἀφαμένου τοῦ καιμένου αὐτῆς καὶ ὁμόσαντος εἰς τὰ ἅγια τοῦ θεοῦ εὐαγγέλια, εἰς τὸν τίμιον καὶ ζωοποιὸν σταυρὸν καὶ εἰς τὴν ψυχὴν αὐτοῦ, τοῦ δὲ βαίλου ὡς ἀντιπροσώπου τοῦ δουκὸς καὶ τοῦ κοινοῦ τῆς Βενετίας ποιήσαντος ταῦτά. Ἐκάτερος δὲ τῶν συμβαλλομένων ἐκράτησεν ἐν ἀντίγραφον τῆς συνθήκης. Καὶ τὸ μὲν εἰς τὸν βάϊλον παραδοθὲν, ὅπερ εἶνε αὐτὸ τὸ διασωθὲν ἐν τῷ ἀρχεῖῳ τῆς Βενετίας, ἐκυρώθη, καθ' ἃ εἶδομεν ἤδη ἀνωτέρω, διὰ τῆς χρυσοῦς βούλλης καὶ τῆς ἐρυθρᾶς ὑπογραφῆς τοῦ Ἰωάννου Η', τὸ δὲ κρατηθὲν ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ὅπερ καὶ δὲν περιεσώθη εἰς ἡμᾶς, ἔφερεν ἀπηρωρημένην κηρίνην βούλλαν μετὰ τῆς εἰκόνης τοῦ ἁγίου Μάρκου².

Τέλος σημειωτέον, ὅτι τὸ μὲν ἑλληνικὸν κείμενον ἔχει, καθ' ἃ δύναται νὰ ἴδῃ ὁ ἀναγνώστης ἐν τέλει πλείστων ὄσων στίχων, ἐν ᾧ ἢ καὶ πλείονα, τὸ δὲ λατινικὸν κενὰ ἢ ἐπικύρτους γραμμὰς ἢ εὐθείας γραμμὰς ἐν παρεκτάσει μικρᾶ τοῦ τελευταίου ἐν τῷ στίχῳ καὶ πρὸ τοῦ πέρατος αὐτοῦ γεγραμμένου γράμματος. Σκοπὸς δὲ τῶν τοιούτων ἐν τῷ ἑλληνικῷ καὶ λατινικῷ

¹ Miklosich - Müller ἐνθ' ἀν. σ. 150, 160, 170, 183, 213, 222. Ἴδε ἀνωτέρω σ. 165, 34 κ. ε.

² Ἴδε ἀνωτέρω σ. 169, 23.

νικῶν κειμένων ἐπενηκῶν ἦτο τὸ νὰ κατορθωθῆ, ὅπως ἕκαστος στίχος τοῦ κειμένου ἀνταποκρίνηται κατὰ τὸ δυνατόν ἀκριβῶς εἰς τὸ ἑτερόγλωσσον κείμενον. Οὕτω δὲ πράγματι ἐν τῷ πρωτοτύπῳ τὰ δύο κείμενα περατοῦνται ὁμοῦ ἀντιστοιχῶς, τοῦθ' ὅπερ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐκδόσει δὲν ἐπετεύχθη τοῦτο μὲν ἕνεκα τῆς πυκνοτέρας καὶ πλείονα κατὰ ταῦτα γράμματα ἐν ἑκάστῳ στίχῳ περιεχούσης γραφῆς τοῦ πρωτοτύπου ἑλληνικοῦ κειμένου, τοῦτο δ' ἕνεκα τῆς παραλείψεως τῶν μὴ δυναμένων νὰ ποδοθῶσι τυπογραφικῶς σημείων, ὧν γίνεται χρῆσις πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐν τέλει τῶν στίχων κενῶν λατινικοῦ κειμένου.